

СРПСКИ НАРОД

Наша судбина и част су у питању

Бољшевичка опасност наднела је над Европу као целину и над све европске народе као националне јединке. И поред успешних борби и на духовно-моралном и на војничком плану бољшевизам је још увек врло јак и за све врло опасан. Срж његове опасности није у отвореном и непрекривеном наступању идеолошког бољшевизма, него у његовој виртуозности тактизирања и вештини да се пребојаше према приликама и потребама. У Европи је, па и код нас, врло мало људи који би се одушевили бољшевизмом као таквим. И када би он наступао отворено, не скривајући ни свој одвратни лик, ни своје крајње циљеве, онда он не би био опасан ни за Европу, ни за нас.

Фронт борбе против таквог бољшевизма био би не само јединствен него и челичан. Као одличје и носилац пуноће зла бољшевизам има тешко достижну вештину прилагођавања потребама момента. Он узима националне пароле, где му је потребно, социјалне пароле код елемената, који се осећају потиштени и унижени, религиозну образину код људи који су везани за веру; он оперише са идејама потпуне слободе мишљења код оних кругова, који су склони необузданом анархизму и жељни да изразе све оно што мисле и осећају.

У борби против бољшевизма прво је и најважније познати његов прави лик и стећи непоколебиво уверење, да се он не може изменити на боље.

Као што зло не може постати добром, тако ни бољшевизам не може постати конструктивна национална идеологија и конструктиван национални поглед на свет. Била би кобна обмана подавати се илузијама у овом правцу. Тим пре што је Стаљин последњих месеци уложио врло много труда и напора, да на овом плану вбуди свет и изазове пометњу.

Непомирљиви непријатељ онога што се у западним демократским земљама зове демократија Стаљин издашно оперише баш са либералистичко-демократским фразама; непомирљиви противник националног начела, крвник руског народа кога сатира без милости и обзира већ више од двадесетпет година, Стаљин, под притиском догађаја, покушава да на националној

платформи традиционалне словенске узајамности развије симпатије према Совјетској Унији код словенских народа. Он то чини не због тога што би му судбина ових народа лежала на срцу. Њему је потпуно свеједно да ли је неко Словен или Роман, или Кинез, или претставник било ког од најпримитивнијих афричких племена. Он, опустошен изнутра марксистичком доктрином, нема чула за национални сентимент за глас-крви и историје.

Стаљин пред собом има марксистичку идеју и њој подвргава све. Да оствари ту идеју у потпуности он је готов да се мења и да отступи привидно и од оног што је битно у бољшевизму. Непомирљиви непријатељ сваке плодотворне и истинске вере у Бога

Стаљин облачи образину заштитника вере и покушава да православне народе Балкана и Блиског Истока обмане декретованим постављењем митрополита Сергија

за патријарха, коме, према најновијој интерпретацији, жеља да подвргне све православне цркве на Балкану.

Још је Троцки рекао за Стаљина да је једна од његових битних карактеристика безобзирна готовост да за једну ствар истовремено тврди да је црна и да је бела и подвучао, да је сва његова снага у томе што нема одређене линије, него да је увек готов на тактичка вибрирања.

У овим изузетно драматичним временима када се из основе измењују две епохе бољшевизам и демократија, која је носилац капитализма, налазе се у савезу, код многих људи старог духовног кова још увек живе наде да демократије, Америка и Енглека, неће, ипак, дозволити победу бољшевизма. Ови људи мисле по аналогијама прошлости, јер нису покушали да уђу у суштину ствари ни у крајњи смисао проблематике која данас стоји пред човечанством. Они мисле да је савез Англоамери-

канаца са Совјетима исто што би био савез Америке и Енглеке са предрагном Русијом. Кроз ту призму они посматрају и етапни бољшевички империјализам у коме не виде ништа друго него поново пројављени империјализам руског колоса коме је дао снагу и правац Петар Велики. Они не виде да је то све површинско, споредно, а да је главно оно што се унутра скрива као интимна жеља и мисао бољшевика.

Још 1917 године, у фази замрзне буржоаске фебруарске револуције у Русији, бољшевичком октобарском револуцијом, Лењин је писао, да је главни циљ пролетаријата у Енглеској и Америци ломљење и рушење државне машине. Објашњавајући смисао диктатуре пролетаријата, а то и сачињава срж бољшевизма, Лењин је рекао: „Диктатура пролетаријата јесте најпожртвованији и најмилосрднији рат нове класе против јачег непријатеља, против буржоазије... Диктатура пролетаријата јесте упорна борба, крвава

и без крви, насилна и мирна, војничка и економска, педагошка и административна против сила и традиција-старог друштва.

То старо друштво, данас, претстављају Америка и Енглеска које су изнутра дотрајале, јер све оно што има снаге и моћи светско јеврејство је укопчало у сарадњу са бољшевизмом, јер су крајњи циљеви бољшевизма и крајњи циљеви светског јеврејства исти — сатирање хришћанске културе, коренисто ликвидирање националних људи и остварање потпуне власти над масом која остане без идеје, без става и без руководства.

Европа се налази у циновској борби против бољшевизма. Та борба није само војничка, него и духовна и морална. Војничку борбу, боље речено, главни неизрециво тешки терет те борбе, примила је на себе Немачка. Више од две године немачке армије се носе са бољшевизмом задајући му тешке ударце и проузрокујући огромне крваве губитке код црвене армије. Немачка ће издржати ту борбу, али то не значи да треба у тој борби бити пасиван посматрач и чекати крајње механичко решење. Борба на Истоку све више постаје борба целе Европе, ствар њене и наше опште судбине. Ради олакшања те борбе и ради убрзавања крајњег потпуног слома бољшевизма као дуг савести и као ствар личне судбине треба се организовати за ту борбу и органски укопчати у њу.

Све локалне силе, сав интелектуални и морални капитал и сва физичка снага европских народа треба да буду организоване за борбу против бољшевизма у свом простору, тамо где један може највише дати од себе као допринос крајњој победи над бољшевизмом.

Српски народ нема никаквих илузија о бољшевизму. У једном од најтрагичнијих часова своје историје он је био нападнут од бољшевичких бесова, који су се сјатили на наше тло желећи да на њему остваре базу за бољшевизирање европског Југоистока. Он се непосредно суочио са незаситљиво крвожедним жељама бољшевизма и дао му унутарњи отпор, који је скршио све комунистичке поду-

ПОЗИВ СВИМА СРБИМА

У данашњем времену прекретнице у историји српског народа императивна је нужност да међу Србима у њиховим духовима преовлађују трезвеност и памет, да бисмо са успехом прешли ову етапу на путу изграђивања и обнове Србије.

Опасно би било и за појединце и за цео народ да се брзоплето подају неконтролисаним утисцима на основу извештаја о тренутном развоју догађаја на фронтима, тумачећи их под утицајем буцаклијских стратега пилеће памети и стране пропаганде.

Више него икада српски народ треба да сачува команду над нервима, да буде хладнокрван у процењивању догађаја и да се не поводи за пропагандом Лондона и Москве, који се бездушно служе српским народом за постигнуће светске превласти или светске револуције.

Зато је нужност и дужност свију Срба да се збију, да се сједине, да буду сви на окупу, да би сложено могли да се одупру свима покушајима да у Србији завладају неред и хаос, како желе Лондон и Москва.

Српски народ спашће се и сачекаће боље дане само тако, ако сви Срби здружени и збртимљени иду руку под руку, раме уз раме, ако имају једну исту мисао и једну вољу да сви заједно раде на чувању животних интереса српског народа противу паклених планова Лондона и Москве.

У данашњим часовима ништа не сме да нас дели јер опстанак српског народа, рад на побољшању његовог положаја могу и смеју да буду једини циљ сваког српског родољуба.

Сад сви знамо шта хоће Лондон и Москва, са нама да раде, сви знамо да смо за њих само монета за поткусуривање у њиховим рачунима, и зато не сме ништа да постоји што би нашу снагу разједињавало, што би слабило нашу кохезиону моћ.

Зато данас из срца и душе свих правих српских родољуба долази један апел, позив, чује се један једини крик бола и наде за спас Отаџбине и народа:

»Шумци, доле оружје! Не сме више пушке да праште и каме да севају! То ће нас довести до пропасти и самоистребљења!

Хајдете да сви заједно вучемо кола, јер једино тако можемо их извући из блата. Хајдете сви под заставу око генерала Милана Недића за спас и добро српског народа. Само тако доћи ће зора бољих дана.

Мудрост и памет победиће, а лудост и насиље одвешће нас у пропаст.

Сви Срби на окуп у братству и слози!

»С-Н«

(Наставак на 2-гој страни)

ДИПЛОМАТИ КОМИНТЕРНЕ

Према писању *Њујорк Тајмса*, Совјетској Унији су после распуштања Коминтерне, остале још две везе са осталим светом, веза преко реорганизоване дипломатској службе, и путем установа цркве. Сада се ствара и трећа веза, и то помоћу енглеских синдиката, који су по налогу Москве позвани на међународни синдикалистички конгрес, који ће се одржати у идућој години.

Поновно истицање Кузинена и Димитрова, као и одликовање Мануилског, показују, да је распуштање Коминтерне само једна успела превара, намењена савезницима Совјета.

Дипломатска тројка

Уколико болшевизам употребљава заобилазне путеве, да би дошао до светске владавине, уколико је очигледније за свакога, тактика са којом се болшевизам служи. Јасно је, да совјетске емисије радио Каира, нису намењене за Русе насељене у Египту. Димитров се налази на Нилу, не само да даје инструкције овој радио станици. Исто тако није случајно, да је друг Димитров био ранији председавајући Коминтерне.

Истовремено се налази друг Богомилов, као опуномоћени амбасадор код де Гола у Алжиру, где води пропагандну централу са француским комунистима, чији се рад ових дана испољно, у удаљивању конзервативног генерала Жироа из одбора француског националног ослободилачког комитета.

И у такозвану савезничку комисију Средоземља, послао је

Наша судбина и част су у питању

(Наставак са 1-ве стране)

хвате и све напоре да српски народ потчини остварењу својих планова.

Тим је још више којачао мржњу болшевизма према свему што је српско, али се тиме трајно и одлучно определио за непоштедну борбу против болшевизма све док он не буде дефинитивно уништен. Српски је народ схватио болшевизам као највећу опасност за одржање свог националног бића и за остварање својих националних идеала и продубљење својих исконских основа живота. Отуда антиболшевички став српског народа није ствар политике момента, него дубоки органски израз његових најинтимнијих схватања. То је ствар његове судбине и, данас, питање његове чести.

На овом плану већ се данас код нас врши процес груписања и повезивања свих националних људи пред опасношћу која лебди над свима као коса смрти.

Све опасности које постоје и које се не смеју превиђати не изазивају код нашег човека ни страх ни резигнацију, него напротив појачавају борбену одлучност и веру у крајњу победу добра над злом, конструктивног начела под разаралачком стихијом болшевизма.

М. С.

Лондонски часопис *Најнетинд Сенчери енд Ефтер*, уочио је да је сав посао Коминтерне пребачен на партизанске покрете у свима земљама. Коминтерна је поново васкрсла у облику једног перманентног заседања, који је оличен у комунистичким и про-русским покретима у свима земљама. „Тако смо, пише овај лондонски часопис, доживели Стаљина, прво у улози покретача панславизма, затим као побожног заштитника православне цркве.“

Стаљин свог повереника Вишинског, док су Енглеска и Сједињене Америчке Државе биле заступљене, до сада, са дипломатима треће гарнитуре.

Вишински је већ као врховни државни тужилац Совјетске Уније, показао своју свирепост и немилосрдност, које су стале небројених жртава. Овај масовни убица сигурно није одређен у Алжир, да би тамо као парадни претставник, бриљирао на једној конференцији амбасадора.

Још 55 дипломата

Заједно са Богомиловим, који је стари познаник емигрантских влада у Лондону, код којих је био општи претставник Совјета, са шефом Коминтерне Димитровим, који је родом Бугарин, и често употребљаван за комунистичке акције на Балкану, он има два задатка:

Да претходно припреми болшевички преврат у Северној Африци, која је нарочито за то погодна услед социјалне неурав-

Под црвеном заштитом

Постоја тражење Стаљина, а тиме и Коминтерне, за стварањем нових „националних влада“, у окупираним земљама, а то је иста она народно-фронтска тактика, са којом је Коминтерна својим разорним радом, дошла до успеха у Шпанији и Француској. У Балтичким државама доживело се, да се је за цигло неколико месеци извршила промена, од владе реда преко народног фронта до болшевизма, која се завршила са класичном формулом „спонтане жеље за прикључењем Совјетској Унији.“

Совјети мисле да своју „зону сигурности“, која би се пружила од Финске до Јеђејског мора, употребе као предпоље за скок у западни део Европе. То каже и *Најнетинд Сенчери енд Ефтер*, закључком, да господар тих земаља, може да влада и целом Европом. Ко би могао тамо да задржи Стаљина кад би Немачка доживела судбину, коју су јој наменили Енглеска и Сједињене Америчке Државе?

Било би врло површно мишљење, кад би се веровало да болшевизам жели да савлада Европу само путем оружја, да би Совјети можда ипак били сувише

нотежености, и политичког склопа. Даље, да сву пажњу обрати на Италију и Балканске земље. За тај циљ, Совјети су послали још 55 дипломата, пошто досадашњих 25 помоћника Богомилова, нису били довољни.

Поновно се стара игра, која је чак и раније у демократским земљама, довела до отказа гостопримства т.зв. болшевичким „трговачким претставништвима“, и делимично доводила до прекида дипломатских веза са једном државом, која се увек показала ћелијом светске револуције.

Данас уживају совјетски агенти предност, да им Енглези и Американци не чине никакве сметње, чак шта више камуфлирају их и иду на руку њиховој делатности. У Алжиру је дошло до уједињења тридесет комунистичких посланика бивше француске народне скупштине да би примили упуте од Стаљиновог опуномоћника. Совјети имају и удела у савезничкој управи окупираних земаља („Малт-у“) у јужној Италији и на окупираним острвима, где су већ створили агитационе ћелије.

Тамо најлази болшевизам на плодно тле, услед опште беде и окрутног поступања англо-америчких окупационих трупа. Поред краља и Бадоља, Совјети давно проповедају преко својих тајних емисионих станица, да је циљ Италије диктатура пролетаријата. Коминтерна је развила своју делатност и у другим земљама. У Шведској узимају маха присталице Москве у синдикатима, стварају своју штампу и издају нове листове.

Осећа се свуда котрљање совјетског новца. Енглези су натерали и изгнане краљеве, да обуставе борбу против партизана, и да их приме под своје окриље. Они су пребачени у Каиро, прекоравани од енглеске и нападањем од совјетске штампе.

слаби, да би постигли тај задатак, и када не би било Источног фронта.

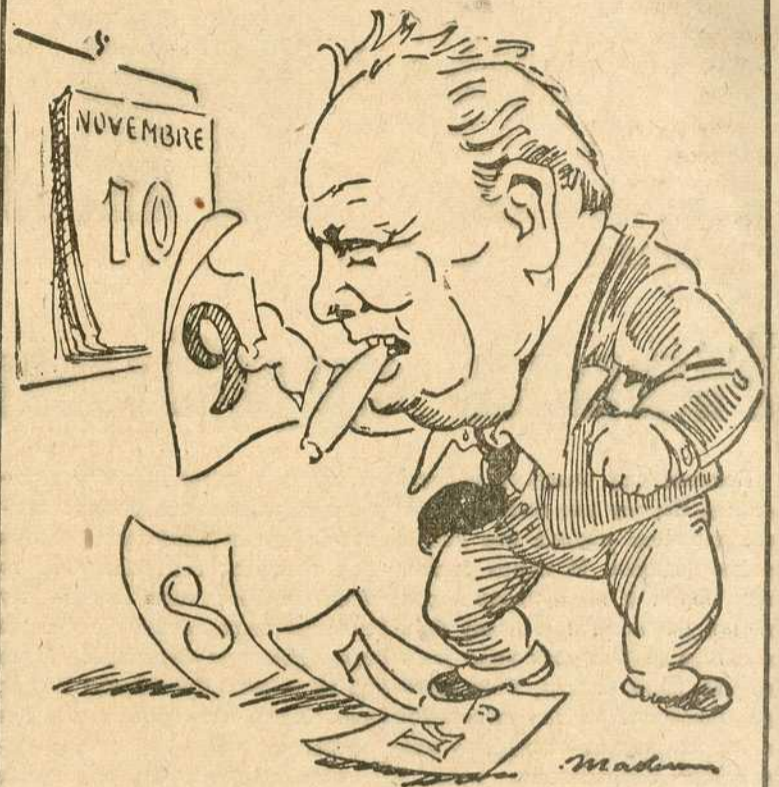
Коминтерна има за главни задатак, да прокрчи пут совјетској војсци. То се одиграва данас јасније него икад, и у оним областима где агенти Москве нису имали никада приступа. Они врбују делове становништва за болшевизам, да би совјетске армије нашле већ отворене капије, па чак шта више и борце за њихове циљеве.

Никада није Коминтерна успешније радила него данас, пошто се њихови опуномоћеници, после привидног распуштања појављују свуда као дипломате код савезника, имају приступа свуда и најлазе на потпору за побуну народа.

Код овакве збрке појмова, не треба се чудити, да радио Москва напада чак и Чанг-Кај-Шека, ради његове акције против комунистичких банди, и прети му грађанским ратом. Прети једном од великих „савезника“, који му изгледа најзрелији за укључивање у болшевички светски систем.

А Кина је била увек главно поље рада Коминтерне!

»ЕНГЛЕСКА ОБЕЋАЊА«

— Прошао је и десети већ а Немачка још није капитулирала као што објависмо.

Што бар не гукну

О нашим политичарима и не-политичарима из пучистичке владе, која је српски народ гурнула у несрећу, какву он у својој историји не памти, већ од дужег времена нема ни трага, не чује им се ни гласа. Исти је случај и са осталим политичким људима у емиграцији, које су пучисти милостиво собом повели. Сви ћуте, као заливени.

Бар да дигосе свој глас поводом бомбардовања невиног нишког становништва! Можда сматрају да за њих оно неколико стотина мртвих претставља само губитак неколико стотина гласачких куглица, које ће они лажним гласачким списковима ипак надокнадити!

Што бар онда нешто не кажу о љубазном позиву да се „Југословенска влада“ пресели у Москву? Или: што не реагирају на изјаву Димитрова о будућем уређењу Балкана? Хтели бисмо да знамо: слажу ли се они с тим, или не? Исто тако интересује нас пита ли њих уопште неко за њихово мишљење?

Можда су се од сфинга са египатских пирамида научили да о политичким питањима мудро ћуте. О чему онда ћаскају, испијајући шприцере пред каирским кафанама? Последња вест која је о њима допрла до нас била је о њиховој свађи око соба у лондонском хотелу. Да ли су бар у Каиру боље смештени?

Али док они ћуте и нас остављају да нагађамо како су и шта раде, дотле спикери лондонског радла говоре ли, говоре. Недав-

но су хвалили као јединог југословенског ослободиоца „младог, јуначког Хрвата Тита, односно Броза“.

За те лондонске спикере кажу да не умеју српски ни да говоре. Јесте то неки језик налик на српски, али је нагласак туђински и ни мало књижеван, као у полуписмених људи. И ти предавачи на лондонском радиу све нека непозната имена, сем чувеног Пе пића, енглеског поданика и чиновника бив. енглеског посланства у Београду, и злогласног Харисона, јеврејина, комунисте и агента Интелигенс-сервиса.

А глас онога што каже: „чули сте глас Америке“ пишти, Боже ме прости, као глас неког ушкопљеника. И на позив тога и таквог гласа треба Срби да гину и губе главе! Зар ће тај са његовим „вијестима“ да донесе Србима спасење? Што бар не гукну: Пера, Божа, Бошко! Ако ни због чега другог, оно бар ради тога да им глас не заборавимо.

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран са задржину листа: Велибор Јонић.
ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.
РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Теразије 5 мецанин, 1 степениште (Палата Извозне банке). Тел. 20-383.
ШТАМПАРИЈА „ЛУЧА“, Краљице Наталије 100. Тел. 21-772.
Тромесечна претплата 36 динара шаље се преко „Пресе“, а. д. Влајковићева 8.

ОСНОВИ НОВЕ СРБИЈЕ

Приликом пријема сеоских омладинаца по повратку из Немачке, председник српске владе генерал Милан Недић у своме говору пред омладинцима изнео је основе, на којима мисли да изгради Нову Србију. Председник владе рекао је између осталог:

„Ви треба да створите ту Нову Србију и та Нова Србија треба да буде на овим основама: У њој неће господарити груба сила него ће њоме господарити пре свега правда, друго, закон, и треће племенита свест њених грађана. У њој неће више да прашти пушка и бомба, — не дам ја то — нити кама и некакво слово „3“, него у њој мора да дође до изражаја онај наш хранитељ и бранитељ, плуг, да у њој оживи утакмица у раду, у даноноћном раду.

Ту је срећа нашег народа, а не да у нашој земљи влада смрт и да то буде идеал нашег народа, него у њој мора да влада живот и да тај живот буде градитељ наше срећне будућности. Ето такву Србију ја хоћу да изградим са вама и зато вас и шаљем да будете моји помоћници и неимари нове Србије.

Само у томе је срећа, у томе је спас нашег народа, па не само нашег народа него и целога човечанства. А није срећа у рушењу, у паљењу и клању у „шумцима“. Нема тамо среће! Него срећа је у мирном животу, у раду, у даноноћном раду, ту је здравље, ту је срећа овога света.

Зато ја непрестано и говорим српскоме народу да живи мирно, да ради своју земљу и да у раду тражи бољу будућност. Тако му непрестано носим граници мира и идем за речима нашега Господа Исуса Христа који је казао да доноси мир. Наш Господ Исус Христос казао је тиме да је срећа човечанства у миру и раду, а не у крви, паљењу и убијању и некаквоме слову „3“, као што непријатељи нашег народа раде. У слози и братству је спас наш.

Ето децо моја, такву ја Србију хоћу да изградим заједно са вама. Затим ћу да продужим да једнако шаљем сеоске омладинце који су нам осветлили образ. Ја сам вам већ казао, ви сте моји амбасадори. Ви сте учинили да је српско име честито и здраво, учинили сте то својим радом, својим понашањем, својом чедношћу. Таква Србија треба да се роди, да буде старо поштено српство а не партизанство, неке пијандуре по кафанама и карташи него све што је српско да буде честито и поштено. Тако је било, тако мора и да остане.

Ето децо моја то сам хтео да вам кажем као моју поздравну реч, да се са тим мислима вратите својим домовима и кажете их својим милима и драгим да и они тако мисле и раде целога свог живота јер само у томе је срећа српског народа и његов спас. Иначе ако удари другим путем, он ће пропасти, нестаће га. У будућој утакмици рад је на првом месту, па затим правда, социјална правда.”

ПОТРЕБА РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ СРПСКОГ ЗАДРУГАРСТВА

Написао инж. Радослав Веселиновић министар пољопривреде и исхране

Као и у већини европских држава и код нас је, до наше државне пропасти, у привредном погледу владао такозвани либералистички систем. Скоро сваки привредник је радио што је мислио да је за њега добро т. ј. што је хтео. Нико се није обзирао на праве потребе народа и земље.

Гледајући само своје интересе привредници нису водили много рачуна о стварним потребама народа и земље. Отуда се и могло десити да једно велико привредно подручје као што је Србија буде без многих потребних привредних предузећа. Отуда се могло десити да је интерес појединаца био изнад општих потреба и интереса народа и његове целине.

Српско централно подручје иако је својим огромним жртвама највише допринело стварању велике државе, није скоро ни у једном погледу било помагано од те државе, коју је народ српског подручја крвљу и костима својих најбољих синова створио. Ова држава није помагала много ни оне народне подухвате и организације, које је народ био још раније створио и које су му биле, или бар требало да буду његове праве народне организације, помоћу којих је требало да се помогне. Настојања државе нису ни мало била наклоњена тим народним привредним организацијама.

Уместо једног јаког и напредног српског задругарства стварани су разни савези који уместо да се упућују у правцу снажења и јачања они су упућивани у правцу борења једног против другог. Уместо да раде на племенитој утакмици они су највећи део своје енергије и снаге трајили у бескорисним дискусијама и свађама. Уместо да је здрава задружна свест продрла у цео српски народ створено је много политиканства и котеџаштва у овим установама.

Због тога је резултат њиховог рада као народних организација, које су имале да народу помогну дао доста мале резултате и поред чисте и исправне идеологије задругарства. Овакво стање у правим народним привредним организацијама у задругарству су могли желети непријатељи не само задругарства већ и самог нашег народа па и државе. Ово су желели сви они, који су хтели олако да живе од зноја и рада нашег народа а нарочито од њеног најмногбројнијег staleжа-земљорадника.

Државна власт уместо да је помагала нашег пољопривредника да се ојача и економски подигне, она је свесно или не, више помагала оне, који нису хтели јако и организовано задругарство.

Због свега тога се и могло десити, да је у једном одлучном моменту за опстанак наше државе, она заиста и пропала и то на начин какав српски народ у целој својој дугој историји није дочекао.

Шта је српском сељаку та држава дала за његове жртве које је за њено стварање платио? Ништа или скоро ништа! Он је био принуђен да своје производе продаје по тако ниској цени да од ње није могао подмирити ни трошкове свога рада. За новац добијен од продаје својих производа он није могао да набави ни најосновније своје потребе, а камоли што друго. Стандард живота српског сељака је у већини остао на врло ниском ступњу.

Трговинска и финансијска политика наше бивше државе вођена је тако као да о тој држави земљорадник и пољопривредник нису значили ништа. Оваква политика се осветила не само вођама исте већ и самој држави па и целом народу.

Да тако не сме и не треба даље да се ради, то је без сваке сумње јасно данас сваком лаику. Нарочито је то јасно данашњим управљачима мале Србије. Зато они и хоће а и морају да учине што им је дужност да стање нашег целог српског народа а нарочито земљорадника упуте једним правим путем. А тај прави пут јесте: пошћеним радом кроз опште народно задругарство у задружну државу.

Вође српског народа у данашњим тешким временима не смеју да устукну ни пред каквим тешкоћама, кад се тиче напретка српског сељака а то ће рећи српског народа. Слабији и сумњалци нису никад и ником ништа добро учинили. Они не могу данас да владају. Место њих срп-

ском народу требају праве народне вође-хероји.

Председник Српске владе г. Милан Недић је у својим говорима нагласио да хоће „задружну државу“ т. ј. „задружну и напредну Србију“. То је нешто што највише одговара психи и осећању српског народа. Српски народ ће то сигурно примити добро. То ће ојачати српски народ, а Србију створити снажном и великом.

Сви Срби, који својим радом допринесу стварању Србије, као задружне државе чиниће своју дужност према српском народу и мајци Србији.

Земљорадничко задругарство су привредне организације српског сељаштва. Највећи део државних настојања на унапређењу пољопривреде и земљорадника имаће са помоћима и повластима да се пренесе са државе на земљорадничко задругарство да га оно спроводи. На овај начин држава преко задругарства спроводи своју политику пољопривредног подизања земљорадника и пољопривреде. По угледу на земљорадничко задругарство градско становништво може изградити своје задружне организације према својим потребама.

На овај начин ће се потпуно изградити српска држава на задружним основама.

Овако изграђена Србија биће у стању да издржи све захтеве будућег уређења света.

Резултати референдума

У исто време овако организована Србија донеће највише користи њеном становништву, а првенствено њеном најмногбројнијем staleжу-земљорадницима.

Да би се имало тачно гледиште и мишљење целокупног српског задругарства и народа о реорганизацији српског задругарства која има да се изврши да би се дошло до организовања задружне привреде а нарочито пољопривреде а кроз ову до задружне државе Министарство је упутило свима задругама и општинама у земљи као и пољопривредним већинцима питања тражећи одговор на њих.

На постављена питања добијени су јасни одговори и ја их овде износим:

„У циљу снажења целокупног српског задругарства и његовог оспособљавања за конструктивнију пољопривреду и снажнију националну и економску делатност потребно је да дате своје мишљење на доле постављена питања:

1. Да ли сте за остварење напред моменутих задатака па према томе и реорганизацију целокупног српског задругарства? На ово питање одговорено је са „да“ 2926, са „не“ 28.

2. Да ли сте за уједињење свег задругарства у један јединствен савез „Српски задружни савез“ или да постоји више савеза? На ово питање одговорено је са „да“ 2864, са „не“ 90.

3. Да ли сте зато да се расподела (дистрибуција) свих економских и рационарих артикала, потребних земљорадницима, врши преко набављачко-потрошачких задруга или преко трговца? На ово питање одговорено је са „да“ 2879, са „не“ 75.

4. Ако сте зато да се расподела (дистрибуција) за земљораднике врши преко задруга, онда у свакој општини мора постојати по једна набављачко-потрошачка задруга. Да ли сте зато да сва земљорадничка домаћинства треба да буду обавезно чланови набављачко-потрошачких задруга да би могли добијати потребе које се дају преко задруга? На ово питање одговорено је са „да“ 2703, са „не“ 251.

5. Да ли сте зато да се откуп свих производа који се изузимају од земљорадника врши преко задругарства или преко разних фирми? На ово питање одговорено је са „да“ 2792, са „не“ 162.

6. Сматрате ли за корисно и добро да у свакој општини буде по једна „задруга за народно просвећивање“ и требали да њени чланови буду сви земљорадници? На ово питање одговорено је са „да“ 2806, са „не“ 148.

7. Сматрате ли за корисно и потребно да земљорадници имају своје задруге за осигурање, за добијање пензије у случају

ЈЕДИНО РЕШЕЊЕ

У бившим партиским режимима сви су долазили до речи само не претставници организованих staleжа и професија, иако ове чак ни слом државе није могао уништити. Није их ни могао уништити, јер они претстављају органске групе, које је сам живот створио.

Узалуд су претставници наше привреде подносили министрима исцрпне елаборате о овом или оном питању од опште-народног значаја. Њих је тешко ко и читао. Зашто? Јер то није имало везе са партиским интересом. Од тога није зависио ни долазак ни одлазак са власти, што је партиске политичаре у првом реду интересовало.

Тако се дошло до тога да је на једној страни била држава, а на другој народ и народни живот. Место да иду заједно, они су пошли у раскорак. То се морало трагично свршити по државу, јер је она, изгубивши органску везу са народом и народним животом, морала ослабити. Таква, она је лако и пропала.

Бивша партиска држава одбацивала је сваку сарадњу са приватном иницијативом. Ова пак, остављена самој себи, ишла је каткад путевима, који нису били у складу са општим интересом. То међутим није била њена кривица већ кривица државе, која је дужна да приватну иницијативу надзирава и упућује.

Комунистичка држава не признаје уопште приватну иницијативу и узима све у своје руке. У њој се цео народни живот бијурократизује. То пак доводи до пресушивања животних врећа народних, што неминуовно повлачи за собом слабост народа, која кад тад мора погодити и саму државу.

Отуда, ни либералистичко-демократски, ни комунистички пут нису исправни. Једино правилно решење је у томе да се створи хармонија између народа као суштине и државе као форме. Као што је хармонија између духа и тела предуслов за здравље и опстанак бића човековог.

Нова држава српска не одбацује приватну иницијативу у њеном организованом облику. Напротив! Она је готова да са њом сарађује, задржавајући наравно за себе право да је контролише и упућује. И свуда где је то досад остварено показује одличне резултате.

То је случај са нашим задругарством, са спортом, са домом и школом. Кад се та сарадња и на политичком пољу буде остварила, онда ће се тек видети исправност нашег пута, који једино може довести до снажења како народа, тако и државе српске.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

(Наставак на 4-тој страни)

Недељни преглед међународних догађаја

Коалиција интриганата

Стари борац за српску идеју др. Мирослав Спалајковић је ових дана, говорећи на радиу, спомену стару народну пословицу: „Ко са ђаволом тикве сади, о главу му се лупају“. Штета што Инд и Хал не знају српски. Они би сада схватили значај те изреке српске народне мудрости.

Није прошло много времена кад је на московској конференцији био израђен статут алжирског комитета, где господари Вишински, Богомилов, Марти и други комунисти, а већ су почеле бољшевичке комбинације. Прво је комунистичка група отворила палубу на америчког штићеника Жироа и извршила је „дезинфекцију“ дисидентског комитета, (узгред речено, врши се истовремено и дезинфекција Бадолеве владе). Жиро је био оптужен да је експонент фашистичких кругова, једва је избегао хапшење и морао је да напусти положај председника француског дисидентског одбора. Де Гол, који није могао да победи Жироа и Американце, иако је био увек помогнут од стране Енглеца, победио је сада свог супарника, пошто је почео да свира по совјетским нотама.

Ослонивши се на Совјете, деголистичка група је морала да се захвали бољшевицима на њиховој помоћи. Та захвалност је била скопчана са незахвалношћу према Енглецима, али шта то значи за емигрантске владе, одборе, ministre, политичке личности које живе од интрига и издаја. Деголисти су изазвали побуну у Либанону, ухапсивши либанонску владу. Ова побуна је веома незгодна за Британоамериканце, јер ствара несигурност за целу њихову стратешку ситуацију на Блиском Истоку и југоисточном делу Медитерана. 50 милиона Арабљана и још већи број мухамеданаца, почев од Турака па до Индуса, прати развој либанонске трагедије са највећом нервозом и тиме се ствара атмосфера несигурности за британскоамеричку стратешку ствар.

Специјално за Енглеце ова либанонска афера је нарочито незгодна, јер су се баш сада водили преговори са арабљанским светом о стварању неке уније која би задовољавала арабљанске жеље. Ти преговори нису се завршили повољно по Британију, а либанонски догађаји повећавају неповерење и огорчење Арабљана према Енглецима. Осим тога, он је дао повод Американцима да се директно умешају у политичке ствари у Либанону, тј. у зони у којој до сада амерички министар спољних послова није имао шта да ради.

Једини корисник целе те интриге је главни интригант — совјетска влада која чини све могуће напоре како би придобила симпатије арабљанског света. Зато су отишли у земље Блиског Истока и такозвани патријарх Сергије, и совјетски велики муфтија Абдурахман Расулев. Расулев, као муслимански великодостојник, треба да врши директну пропаганду совјетске ствари, а митрополит Сергије треба да потсети Арабљане у Палестини колико је царска Русија чинила до брота за арабљански свет. Совјети улажу све напоре да се увуку у британску зону Блиског Истока и поред тога што ту зону чувају три армије генерала Вилсона.

Конференција у Москви није нимало успела. Инд није имао куража да то призна пред Доњиним домом, али Хал је био отворенији и изјавио овако: конференција је морала да избегне катастрофу, морала је да избегне све шта би онемогућило наставак рата, морала је зато да би оставила нерешена 30 до 40 граничних питања.

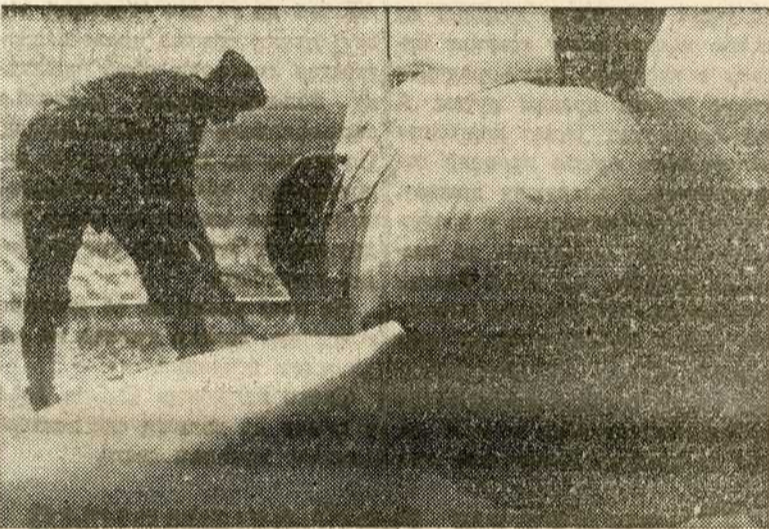
Осим ове Халове изјаве, има и других доказа једне тешке депресије која је наступила у редовима коалиције. И британска, и америчка штампа кроз чланке

својих стручњака дезавуишу тајне московске конференције и дају слику британскоамеричког поразу.

Три интриганта нису могли у Москви да се говоре. Један од њих је приграбио све шта је хтео, друга два су морала да направе осмех уместо злобне гримасе, и зато се сада наставља интрига на свима пољима британскоамеричке и совјетске светске политике.

Прелазећи од ових крупних међународних догађаја ка једном малом аутомобилском инциденту, остајемо и даље у оквиру теме. Ових дана се десила аутомобилска несрећа краљу Фаруку. Десила се одмах иза тога кад је тај краљ уложио протест против незаконите делатности у Либанону.

Од свих политичких интрига енглеска је најстрашнија, јер је она пропраћена отровом, метком, саботажом. Једина интрига која се може са њоме такмичити то је совјетска. Ово сада осећају Британоамериканци када виде комунистичке нереле у Алжиру, у Италији итд. Ко са ђаволом тикве сади... МЕС.

Припремање немачких апарата за борбу

Потреба реорганизације српског задругарства

(Наставак са 3-ће стране)

старости, а у случају болести и несрећних случајева да добијају помоћ? На ово питање одговорено је са „да“ 2611, са „не“ 343.

8. Сматрате ли за потребно и добро да се осигурање усева и плодова од града које сада врши држава пренесе на задругарство? На ово питање одговорено је са „да“ 2216, са „не“ 738.

9. Сматрате ли да би било потребно и корисно да се организују задруге за осигурање стоке у случају болести и угинућа, у којој би били чланови сви земљорадници који стоку имају? На ово питање одговорено је са „да“ 2781, са „не“ 173.

10. Да ли сматрате да је боље ако би у сваком селу постојале машинске задруге и само оне могле да држе велике машине и оруђа као вршалице, трије-

После извесног застоја на фронту, започела је нова серија совјетских напада. Двадесет дивизија јуришају код Кривога Рога, 14 западно од Смоленска, више дивизија нападају код Гомеља и Рјежице, већи број дивизија воде борбу код Житомира.

У овим биткама совјетска оперативка карактерисана је страшним напорима да се постигне одлука стратешке размере. Немачка оперативка карактерише се тиме да се избегава одлука. Совјети желе да убрзају рат. Немци немају потребе да се журе са постигнућем коначног резултата, коначне победе, и зато воде борбу замарања, а не борбу решавања.

Ако упоредимо садашњу борбу са оном у октобру, онда видимо да су Немци појачали одбранбену енергију. У немачким извештајима Врховне команде све се чешће појављују речи „огорчени отпор наших дивизија“ и речи „успешни противнапади наших трупа“. Али ипак, добија се утисак да је главни-

на немачке источне војске ван борбе, да се она налази у дубокој позадини. Тај утисак има и енглеска штампа, која тврди да Совјетима није успело да потуку немачке армије.

Иста штампа, као што је, на пример, радикални левичарски лист *Трибун*, испољава бојазан да ће се Совјети исцрпети због своје непрекидне офанзиве. Тај лист пише да Енглези губе из вида чињеницу, да четворомесечна офанзива Стаљина изваједно многу крви и материјала.

Лист поставља питање: колико дуго може један народ, ма колико је био одлучно вођен у рату, да издржи овакве напоре без икакве помоћи споља. У Енглеској сваки Енглец зна какве огромне захтеве стављају Англоамериканцима сразмерно мале операције у областима Медитерана. Захтеве у погледу производње, бродске запремине и људства, (лист се вара: становништво Британије и САД не зна тачно колико је изгубљено војника у тим Ајзенхауеровим операцијама на афричком, а сада на италијанском тлу). *Трибун* упоређује сразмерно мале операције Британоамериканца са огромним офанзивама Совјета и зато каже да није тешко прорачунати шта те операције стају совјетску земљу у погледу резерви.

То је једна интересантна констатација. Али је још интересантнији закључак тог енглеског листа. Он пита, да ли су у Енглеској и Сједињеним Америчким Државама начисто са последицама, ако би настојања Совјета при крајњем резултату ипак била узалудна. Узалудна услед недостатка довољно британскоамеричке помоћи.

Дакле, у Енглеској се појављују мишљења, прво, да ће се Совјети, можда у догледном времену, истрошити. Друго, да ће то жртвовање Совјета бити узалудно, јер се немачки отпор неће сломити. И треће, у самим тим питањима листа *Трибун* осећа се мишљење да Енглези немају намере да стварно, реално помогну Совјете. Да неће да створе такав други фронт, који би олакшао Стаљинове ратне напоре.

Поновно оживљење делатности на Источном фронту подудара се са оживљењем делатности Медитерана. Али овде енергије испољавају немачке трупе. Оне одузимају непријатељу острво по острво. Одузели су Крк и још неколико острва у Северном Јадрану; освајају острва у Додоканској групи, где су се утврдили Енглези, захваљујући Бадолеве издаји.

Било је разумљиво да су се Енглези годинама уздржавали од офанзивних акција у Егејском и Јадранском мору. Прилике нису за то биле подесне. Могло би да буде разумљиво да Енглези не воде ни сада активне акције са оних острва, које им је покљонио издајник Бадоло. Али да губе ова острва, да остављају без икакве помоћи посаду тих острва — то је неразумљиво за људе који су веровали у постојање британских планова инвазије на Балкан. Кад су изгубили далматинска острва, полуострво Пељешац, Крф и Кефалонију, Кос, Лерос, онда значи да немају стратешког интересовања за области Егејског, Јонског и Јадранског мора.

На италијанском ратишту Британоамериканци су наишли на веома жива отпор немачких трупа и са великим тешкоћама напредују уз веома малу брзину. Час јављају о кишама које ометају операције, час говоре о снегу, који смета борбама у брдима. Али да су искрени, онда би требало да јављају о нерас-

положењу својих војника који прихватају борбу само у оним случајевима кад имају надмоћност 5:1.

Пошто такве надмоћности немају на целом фронту, то Британоамериканци концентришу веће групе час код једног, час код другог места или виса, и тако залагају по залагају гутају камење јужног италијанског ратишта.

Разочарење због тог спорог и неславног похода испољава се све чешће. Сада се већ говори да ће Ајзенхауер уступити своје место Александру. Ова комбинација је била у вези са могућношћу доласка генерала Маршала из Вашингтона у Лондон, где би он преузео вођство над пројектованом инвазијом. Али су Енглези на тај Рузвелтов предлог, или боље речено захтев, одговорили: „Ако на челу инвазионе војске буде стајао амерички генерал, онда и та војска треба углавном да се састоји од америчких трупа. Следствено изволите, господе Американци, да пошаљете за инвазију више дивизија него што то можемо ми да одвојимо за ту сврху.“

Наравно, Рузвелту се ово није допало, те су преговори о доласку генерала Маршала легли. Међутим, Рузвелт се надао да ће се ослободити тугорства овог генерала, ако буде поставио на његово место „јунака из Африке“ Ајзенхауера, који му не би смећао да прави милијардерске позајмице из ратног буџета за буџет његове предизборне агитације.

„Јунак из Африке“ остаје у Алжиру. Други амерички „јунак“ Мек Артур који је стекао славу због свог бекства са Филипина, доживео је сада веома тешку ратну авантуру. Он је мислио да ће моћи да изврши напад на значајну јапанску базу Рабаул, на острву Нова Померанија. Зато је извршио искрцавање на острву Бугенвил. Да се не би поновила мучна трагедија Гвадалканара, где су трупе на острву остале без морнарице која је била потучена и побегла, адмирал Нимиц је концентрисао код Бугенвила најјачу флоту коју су уопште САД могле да доведу у југозападни Пацифик.

Та флота је потучена. У пет битака код Бугенвила Американци су изгубили 4 бојна брода, 5 носача авиона, 6 или 7 великих крстарица, 9 крстарица, 11 великих разарача или крстарица. Осим тога код њих је оштећено 2 бојна брода, 3 носача авиона, 10 или 11 великих крстарица, 1 крстарица и 11 великих разарача или крстарица.

Пораз у биткама код Бугенвила који су доживели између 27 октобра и 14 новембра онемогућује америчку акцију директно од Саломонских острва према Рабаулу. Јапанци су мишљења да ће Мек Артур покушати напад на Рабаул заобилазним путем на коме неће требати помоћ морнарице (морнарице која је потопљена). Претпоставља се да ће Американци превозити трупе из Аустралије за Нову Зеландију и из Нове Зеландије преко Дампјеровог мореуза на Нову Померанију. Кад се зна да од западног краја Нове Помераније до Рабаула има 400 километара чујгли, онда се може замислити колико ће трајати америчка офанзива којој треба да претходи маршевање трупа преко источног дела Нове Гвинеје, као и два поморска транспортвања из Аустралије за Нову Гвинеју и из Нове Гвинеје за Нову Померанију.

Цела та Мек Артурова акција има исто толико необзидљан карактер као и Ајзенхауерова акција у Италији. Британоамериканци марширају рат, а не ратују.

М. Војновић

ЗНАЧАЈ ЈЕДНЕ ПОСЕТЕ

Џон Емери у Београду

Један свакако врло интересантан догађај пружиће прилику београђанима да чују ових дана непосредно својим ушима предавање које ће у српској престоници одржати угледни енглески публициста Џон Емери, син енглеског министра за Индију. Ово предавање утолико је за нас значајније што је цела породица Емери већ одавно везана извесним личним и политичким везама са Србијом, а што је Џон Емери, син те породице, ушао у табор оних напредних елемената који су увидели погрешан пут којим је Енглеска пошла и одлучно заступају укључивање свога народа у Европу и нови европски поредак.

Енглески министар за Индију Емери био је у прошлом светском рату у нашој земљи, где је научио наш језик. Доцније се вратио у Енглеску, где је учествовао у политичком животу. Његов најважнији и најсудбоноснији нови контакт са српским народом био је уочи трагичног 27 марта 1941 г. када је преко радио одржао агитаторски говор, позивајући народ на кобан корак, који му је донео данашње последице.

Емери син о држању свога оца каже у нарочитом предговору за српско издање своје значајне књиге „Емери о Енглеској“ следеће:

„... Мој отац, садањи енглески министар за Индију, ако је пре 30 година био српски добровољац у Балканским ратовима и гордо носио одличја која је том приликом заслужио — то је било само зато што је био револуционар. Да, тада је и он стао на страну националне револуције коју су Срби почели почетком деветнаестог века, Европа прихватила средином и другом половином тога века, а Срби најзад опет завршили 1913 године. С друге пак стране, кад је тај исти Емери, тридесетак година доцније, наиме 6 априла 1941 године, лично позивао преко радио Лондона Србе на страну конзервативних и реакционарних снага, то је могао само господин седамдесетих година који данас грчевито брани један режим, који је исто тако престарио као и он и са њим се криши! Уосталом, још се и може допустити за индивидуу да са годинама претрпи промене од револуционара до реакционара. Али за један народ који је достојан тога имена — то се не може допустити. И ма колико то признање за мене лично било болно, ипак остаје тачно да никада здружена реакција старца и излапелих, никада подла и детињаста буржоазија не могу победити нову револуцију чији снажан и свежи дах шиба данас Европу. У њој Србија треба да има нарочито место. Зато ми никако не иде у главу да храбри становници српских брда могу да иду под руку са зеленашима америчког Вол-Стрита и лондонског Ситија, као ни то да православни Срби прижељују азијатску револуцију Москве!“

Брат Џона Емерија имао је такође везе са Србима и Србијом. Он је пре рата био аташе за штампу при енглеском посланству у Београду. Џон Емери приликом избијања рата нашао се случајно у Сан Себастијану, те је тако избегао да буде између оних 150.000 који се сада налазе у енглеским концентрационим логорима. Водећи одлучну борбу противу застареле, реакционарне, јеврејско-масонско-плутократске енглеске политике, он је после слома Француске живео на југу ове земље. По својој сопственој жељи дошао је у септембру прошле године у Немачку и влада Рајха

му је дозволила да се задржи у Немачкој.

Сам Џон Емери, услед традиционалних веза своје породице са Србијом, осећао је такође увек велике симпатије према нашој земљи и изучавао је њену прошлост и садашњост. Отуда је он лично написао предговор за српски превод своје књиге „Енглеска и Европа“ и сада ће одржати у Београду једно предавање за нашу јавност.

Емеријево познавање Србије, њене славне историје и збивања која су се одигравала до овог кобног рата долазе врло добро до изражаја у његовом предговору у коме између осталог каже:

„Одричући се 1941 године своје традиције националне револуције српски народ одрекао се истовремено и једне своје друге заборављене традиције: ауторитативног државотворства! И у томе су Срби били претече оне идеологије коју данас брани континентална Европа. Није ли Стеван Немања први у својој епоси створио државу у данашњем смислу речи — чију ће традицију, створену, очувану и ојачану под Немањинима, а обновљену под Обреновићима прихватити Александар Карађорђевић? И, најзад, српски национализам који је створио Свети Сава, био је нешто сасвим друго него ли национализам једног Ришеља: он је био више него једно осећање

— био је један прави систем задржан усавршаван у Србији у току ове мрачне епохе када је средњи век разбио Европу. Не посећа ли гордо борба Светога Саве против Богумила на данашњу Европу борбе против болшевиизма?“

„Дакле Срби, који су свему томе пошли први пре толико векова, одустали су 1941 године!...“

„Па ипак, хоћемо да верујемо да је то био само неспоразум између здравих народних снага с једне и рада политичара стране пропаганде с друге стране. Из последица тога крвавог неспоразума појављује се лагано прави лик историске Србије. Бар такав се утисак има судећи по напорима генерала Недића кога прати најразумнији део српског народа. Хвала Богу!...“

Несумњиво је да ће предавање Џона Емерија, тог пријатеља Срба, енглеског националисте и борца за нови европски поредак бити једно од најинтересантнијих предавања које ће наша јавност имати прилике да чује и оцени.

КОНФЕРЕНЦИЈА ЏОНА ЕМЕРИЈА

У суботу 20 о. м., у 10 и по часова пре подне, у великој сали Коларчевог народног универзитета, одржаће политичку конференцију Џон Емери, син лорда Емерија, енглеског министра за Индију, са темом: „Данашња Србија у очима једног енглеског националисте“.

Ова конференција је јавног карактера, а говорник ће своја излагања износити на француском језику. Улазнице се могу добити на каси Коларчеве задужбине у петак, 10 о. м. од 9 до 12 и у суботу 20 о. м. од 9 до 10 часова, по цени од 10 динара.

ЗА ЗАРОБЉЕНИЧКЕ ПОРОДИЦЕ ОКРУГА БЕОГРАДСКОГ

Окружни одбор за заштиту за робљеничких породица Округа београдског одржао је пленарну седницу, на којој су расправљена питања помоћи заробљеничким породицама.

На седници је констатовано да у Округу београдском, који је по броју становника у Србији највећи, има преко 20 хиљада чланова заробљеничких породица. Да би се овима указала помоћ, одбор је одлучио да предузме прикупљање прилога у новцу и природи. У том правцу упућен је апел свима српским начелствима и општинама.

Од 25 о. м. до 5 децембра одређени повереници прикупљаће прилоге, па се апелује на све Србе да ову акцију издашно помогну. Сва прикупљена сретства

у појединим општинама биће подељена сиромашним заробљеничким породицама дотичне општине.

ОБВЕЗНИЦИ НАЦИОНАЛНЕ СЛУЖБЕ ЗА НАШЕ ЗАРОБЉЕНИКЕ

Међу обвезницима Националне службе запосленим на терену у Београду поведена је родољубива и хумана акција у корист наших заробљеника, која је дала до сада одличне резултате. Од прилога обвезника недавно је упућено нашим заробљеницима сто пакета, а ускоро ће бити упућена још једна пошиљка од сто пакета. Обвезници су до сада помогли укупно 1.500 заробљеника. Поред тога прикупили су између себе суму од 13.700 динара и доставили је Српском црвеном крсту с тим да се употреби за помоћ сиромашним заробљеницима који немају никога свога у Отаџбини.

Протест српског народа

Поводом вести да је британо-американска плутократија предала на милост и немилост Балкан црвеним џелатима у свима слојевима српског народа испољава се револт и протест противу овога срамнога пазара, са судбином и опстанком малих народа. Овакви резултати сарадње Лондона и Вашингтона са Москвом отворили су очи и најлаковернијим чему имају да се надају од Лондона. Сем оштрих протеста, који се могу чути свуда од стране људи који припадају свима друштвеним категоријама, дошло је на неколико места и до скупних манифестација на коме је народ једнодушно осудио ово вероломство. Тако народ из ариљске и врањанске општине одржао је протестни збор, са кога је господину Претседнику владе упућен следећи телеграм:

„У Ариљу на дан 14 новембра 1943 године, одржан је збор грађана села Врањанске и Ариља. На збору је присуствовало око 300 најугледнијих грађана. Збор је отворио претседник општине Врањанске и дао реч среском начелнику Среза ариљског. Начелник је у дужем говору детаљно објаснио рад тројне конференције у Москви на којој је решено да се Балкан и Србија од стране Англо-Американаца уступе Совјетској унији. У вези са тиме начелник је обавестио о раду и намерама светског јеврејства и болшевичку и комунистичку делатност.“

После говора среског начелника добио је реч овдашњи апотекар Сава Марковић који је сажетим свога говора у сећању на српску славу прошлост и српске јунаке који су својим мудрим радом васкрсли Србију из мртвих, поткрепио излагања среског начелника за борбу против болшевиизма.

Овдашњи прота Лука Видаковић сам се јавио као трећи говорник и у своје говору поткрепио својим позивом народу да се приклони Српској Светосавској цркви, јер у прошлости Србије

та Светосавска црква је дала моралне снаге српском народу да преброди све невоље у ропству па ће тако и сада бити, а вера је та сила која ће и овом приликом сачувати српски народ од пропасти и спасти мајку Србију.

Присутни на збору потпуно су разумели и сви једногласно одобрили да вам упућимо господине Претседниче молбу народа овога краја да се уврсти у ред бораца противу болшевиизма, а вас да замолимо да објавите протест народа овога краја противу рада и одлуке тројне конференције у Москви. Господине Претседниче, молимо вас у име народа овога краја да издржите у борби противу болшевиизма. Болшевиизам је робија и пропаст Србије. Немојте дозволити да Србијом завлада болшевиизам. Цео народ овога краја жели мир и ред и здружну домаћинску Србију.

Живео српски народ, живела Србија, живео претседник Српске владе!

Претседник општине Ариљске Драгомир Урошевић трговац

Претседник општине Врањанске Петко Д. Стојић, земљорадник

Претседник владе, генерал М. Недић одговорио је следећим телеграмом:

Претседнику општине ДРАГОМИРУ УРОШЕВИЋУ

Ариље

„Вама, грађанима Ариља и села Врањанске хвала на помоћи да бранимо Мајку Србију и Српство од првене аждаје — комунизма. Сви братски у један фронт противу болшевиизма. Само тако ћемо сачувати дом српски, нашу веру православну и српко име.“

Живео српски народ!

ГЕНЕРАЛ НЕДИЋ

ОМЛАДИНЦИ КОД ПРЕТСЕДНИКА ВЛАДЕ ГЕНЕРАЛА НЕДИЋА

Генерал Недић обавештава се код омладине о њиховом боравку у Немачкој

Српски духовни план

Никада српском народу није био потребнији један општи духовни план живота, никада код нас није обухваћен цео живот Срба једним стваралачким програмом рада, чије би извођење требало постепено да доведе до осетног побољшања не само у слова живота, него, што је још много значајније, до стварања правог Српског духовног лика. Идеја Министарства просвете да великим цивилним планом припреми основе за подизање нивоа нашег човека за његово духовно оздрављење, за налажење праве линије живота и одређивање правог смисла његовог битисања, наишло је у свим круговима нашег друштва на највеће интересовање.

Овим свеобухватним планом није се само ближе одредио правац развоја наше просвете, иако би и то дело било од изузетног значаја, већ је њим постављен темељ за општу активност нашег народа у свим областима јавног рада. Просветно подизање омладине добило је нов замањ. Код овога је обраћена највећа пажња духовном освежењу, моралном јачању и националном оживљавању. Школе су добиле нов потстрек, у њима се хоће да створи духовно јак омладинца, пре свега, а затим да му се пружи научна спрема и зрелост. Али то је само један део замисли.

Први пут се данас увиђа и остварује велика мисао везивања у један снап свих сектора народног живота, са привредом и индустријом и једном речи, целокупном грађанском делатношћу. У томе је суштина великог плана, и у крајњој линији значај овог до сада никад неучињеног напора. Никад се није могло због малих партиских кључева и због рачуница појединих група, да баца општи поглед на заједничку активност, на све потребе, свих редова и свих сталежа, често због идеолошке и политичке искључивости, а несумњиво и због сталних промена на водећим положајима од којих је зависила иницијатива и извођење једног овако обимног и тешког посла, који код првог погледа изгледа уопште несавладљив.

Претседник владе Милан Ђ. Недић још у првој својој изјави за јавност изразио је своје дубоко уверење да се само удруженим снагама могу постићи крајњи резултати, да се морају повезати све народне енергије, да се морају укључити сви прави народни претставници, да би се најзад дошло до новог и бољег лика српског човека у коме ће се изразити непролазне вредности наших традиција и оног што је најбоље у њима. У писму упућеном Великом просветном савету, који је ових дана одржао своје седнице, претседник Недић изразио је после две године неуморног рада исту мисао, наглашујући значај просвете са општег народног гледишта, истичући улогу учитеља, али и свих других чиниоца у стварању општих народних вредности јединственог духовног стремљења и једног обличја које наш народ, веран идеалима прошлости, очекује већ деценијама.

Образовање предуслова за велики национални преображај

влада претседника Недића, поред свих својих тешких и необично деликатних задатака, посветила је пуну пажњу при изради плана уређења живота на потпуно новим основицама. Овај препород замисљен је на довољно широкој основи да обухвати све области, а у припреми овог плана позвани су претставници свих сталежа, свих корпорација и свих установа. И ти претставници, добро упознати са својим посебним потребама, а имајући стално пред очима и добро целине, без чега се не може да замисли успех трајнијег замаха, први пут су дошли, може се слободно рећи, до гласа у једном овако значајном послу.

На заједничкој седници Врховног просветног савета цивилни план обнове земље наишао је код свих присутних, претставника свих друштвених редова, на изванредно интересовање и по упознавању његовом на пуно одобравање. Писмо претседника владе у коме се истиче значај предузетог посла и означају главне линије изнетог плана, оставило је на присутне најдубљи утисак. У дискусији по предложеном плану дошла је до израза мисао претставника појединих сталежа да је он по свом значају превазишао све што се могло да очекује у данашњем тешком времену, и да никад раније није замисљен и у појединостима изра-

ђен један овако потпун и овако савесно обрађен план.

После подробне дискусије добио се још одређенији утисак о значају започетог посла и о задацима који се пред нама налазе. Дошло се до заједничког и спштег уверења да нас ништа више не треба да поколеба у вођењу једног великог задатка, а да нас започети рад треба да охрабри за даље напоре. Увидело се јасно да има послова ради општег добра, који са разним политичким идеологијама немају никакве везе. И баш стога што се они не косе ни са каквим личним уверењима може се очекивати да ће се на њему окупити све заједне енергије.

За владу генерала Недића изражено признање од свих сталежа приликом дискусије у великом просветном савету претставља само један доказ више да се налази на правом путу. На њему не треба ништа да је задржи. Њена брига уродила је већ плодом, а нови резултати потврдиће да досадашњи напори нису били узалудни.

Велики цивилни план показао је неисцрпну виталну снагу нашег народа, чији путеви треба сваки дан да буду све јаснији. Духовни план само је боље осветлио неизмерне могућности које се у нама крију.

Др Н.

НАГРАЂЕНИ МАТУРСКИ ЗАДАЦИ

Армијски генерал г. Милан Ђ. Недић, претседник Српске владе и г. Велибор Јонић, министар просвете и вера наградили су десет кандидата који су најбоље израдили задатке на овогодишњем Вишем течајном и учитељском дипломском испиту са темом: „У раду и стваралаштву лежи смисао живота“.

Награда свакоме износи 5000 динара, а награђени су следећи матуранти:

- 1) Миленко Мисаиловић, свршени матурант Учитељске школе у Ужицу;
- 2) Милица Петровић, свршени матурант Женске гимназије у Нишу;
- 3) Бранко Златовић, свршени матурант Треће мушке гимназије у Београду;
- 4) Мирјана Тагић, свршени ма-

турант Друге женске гимназије у Београду;

5) Надежда Ђуровић, свршени матурант Треће женске гимназије у Београду;

6) Крунија Гуцонић, свршени матурант Женске гимназије у Шапцу.

7) Петроније Лазаревић, свршени матурант Прве мушке гимназије у Нишу.

8) Срећко Недељковић, свршени матурант Прве мешовите гимназије у Чачку.

9) Радомир Тагић, свршени матурант Гимназије у Зајечару и

10) Ђорђе Кустудић, свршени матурант Осме мушке гимназије у Београду.

Министарству просвете и вера нису познате тачне адресе награђених матураната, те их овим путем позива да се одмах јаве

УПРКОС СВЕГА СРЕЂЕНЕ ФИНАНСИЈЕ

И најгорченији противници владе генерала Недића, као и они који стоје по страни и чекају, не могу а да не одају пуно признање напорима које влада чини у циљу сређивања политичких и привредних прилика у нашој земљи. И не само да морају одати признање напорима, који су учињени и који се и даље чине, већ морају истовремено да признају да ти напори доносе плодове, како на политичком, тако и на привредном пољу; плодове, које уживају сви у овој земљи: прегаоци, противници и чекалице.

Надајмо се да ће у најскорије време и последњи прави Срби у овој земљи, који још увек стоје по страни, увидети — ако српски мисле и осећају — да им је место у фронту владе генерала Недића, која ће тада у удруженим и сложним српским снагама наћи неисцрпни ослонац за даље изграђивање своје политике на путу опште политичке, националне, културне, социјалне и привредне обнове Србије.

У низу успеха које је влада генерала Недића забележила у току свог управљања овом земљом, нарочиту пажњу заслужује објављивање Уредбе о одобрењу држ. завршног рачуна за 1942 годину. Иако израда овог Државног завршног рачуна заслужује сваку похвалу с обзиром на данашње прилике, у којима је државно чиновништво оптерећено до крајње границе своје физичке способности, још веће признање треба одати чињеници да је у току буџетске 1942 године постигнут вишак у износу од 48,4 милиона динара.

Сваки од нас зна шта у данашње време значи равнотежа личног буџета, односно колико је тешко својим приходима по-

крити све трошкове живота и одговорити свим својим обавезама. Па колике су тек тешкоће које Србија, с обзиром да се налази у нарочитој ситуацији, има да савлада да би омогућила неметано финансирање државних потреба, односно одговорила свим својим дужностима и обавезама према себи и другима. Многима то неће бити јасно, али већина ће ипак имати извесну слику о напорима које влада генерала Недића мора да уложи да би остварила буџетску равнотежу. Међутим, влада није остварила само буџетску равнотежу, него је добила још и вишак прихода.

Ова чињеница заслужује пуно признање целог народа. Јер, једна влада која погрешно води земљу још никада није имала могућности да изађе пред народ са сређеним финансијама, већ напротив увек је гомилала државни дуг за дугом.

Влада генерала Недића труди се свим силама да ову земљу изведе са беспућа којим су је други повели. Она је у том свом настојању забележила завидне успехе и самим тим навукла на себе мржњу својих противника. Мржња тих појединаца није ништа друго до један вид признања владиних успеха.

Већина српског народа стоји уз генерала Недића и радује се сваком успеху који долази као резултат његовог рада и напора. Са том већином генерал Недић води Србију путем старих и свештаних традиција ка новој и бољој будућности. На том путу се ниже успех за успехом и даје нам право, да са пуно поверења гледамо на задатке који још има да се реше, и, да верујемо да на крају тог пута стоји обнова Србије као његово животно дело за будуће генерације.

Лфт

Ж

Први сеоски омладински универзитет

У селу Бивољу, код Крушевца, свечано је отворен Омладински универзитет, прва установа ове врсте у српским селима. У програму рада овог сеоског универзитета предвиђено је национално васпитање, културно-просветно образовање сеоске омладине у духу српске задружне идеологије, неговање народне уметности, развијање верских осећања у духу светосавског православља и упознавање са историским тековинама српске прошлости и српских традиција.

Исправка

У прошлом броју нашег листа, у чланку КА ЛЕПШОЈ БУДУЋНОСТИ, објављеном на првој страни, поткрала се је омашком једна грешка. Уместо реченице: „И неверна томе мораће се једног дана уверити да је то била једино исправна политика“... треба да стоји: „И неверне Томе мораће се једног дана уверити да је то била једино исправна политика“... УРЕДНИШТВО.

Омладинци по повратку из Немачке играју коло на Београдској железничкој станици

Извори наше снаге

Често пута су се непријатељи наши запитали одакле добровољцима толико снаге да упорно, већ више од две године, стоје на линији коју је обележио генерал Недић. Па не само непријатељи, него чак и они „млаки“ — неопредељени, који сматрају да је најпаветније остати у ставу скрштених руку, и гледати своје личне бриге, да се не би коме замерио.

Таква питања постављају се најчешће у оним данима када се линије фронтна почну да померају и када кафанским стратезима изгледа да је коначно дошао час да се овог пута, али сад стопроцентном сигурношћу, постави коначни рок: „Кроз петнаест дана“.

И не схватају такви људи упорност и непоколебивост добровољаца који, ето, по њиховом, неће да виде догађаје, него и даље, тврдоглаво, настављају својим путем. Зато се и љуте на добровољце, зато их и грде, а по неки пут и жале.

А не би требало ни да се чуде, ни да се љуте, а још мање да нас жале.

Јер, ако они сами нису у стању да правилно оцењују ствари и догађаје, најмање имају права да зато окривљују добровољце.

Још ће се дуго они и чудити и љутити и повијати при сваком повијању фронта као што се барска трска повија при најмањем даху ветра и чудити се, сирота, зашто се не љуљају стене и брегови.

И биће тако све док коначно не увиде да догађаји, ма какви они били, никада не долазе сами од себе, нити је извор и сврха у њима самима, него да су само спољна манифестација дубоких узрока и далеких циљева.

Ето, то они не знају и не виде, а добровољци и знају и виде. И једно сигурно мерило, којим све ствари и догађаје мере, увек је код добровољаца: **ТЕЖЊА ДА СЕ ИСТИНА САГЛЕДА.**

А када се сагледа истина — за нас претешка и преозбиљна, али не и безнадна, онда се из ње рађа и висока свест о судбинској одговорности за животни опстанак, узраст и срећу српског народа, коме се, после толиких тешких искушења, пружа још једна једина могућност да, у тешким данима који наилазе, чврсто стане на своје ноге и одоли новим искушењима.

Добровољци су свесни да је ово последња битка коју српски народ још може да добије, и **ДА ОД ЊЕНОГ ИСХОДА ЗАВИСИ, НЕ ПОБЕДА ОВЕ ИЛИ ОНЕ ПАРТИЈЕ, ИЛИ ГРУПЕ, НЕГО ЖИВОТ ЦЕЛОГА СРПСКОГА НАРОДА.** његово „бити

или не бити“. А ту дилему добровољци не посматрају хладним духом, јер за њих дилеме не сме бити. Они је пресецају, јер су они за оно „бити“ и зато су спремни да жртвују све па и живот да би спречили сваку могућност остварења „не бити“.

Они тако чине јер је извор њихове снаге непресушан: безгранична је љубав њихова према српском народу. Воле они свој народ и данас, када је још увек много греха у њему, воле га ради оних што су били пре и ради оних који треба да буду после њих. Свесни су они да је тај исти народ грешни и лутао двадесет година, али зато добровољци носе у себи веру у велико и свето Сутра, које ће доћи, изборено напорима и жртва-

ма препорођеног српског народа, **ДА БИ КОНАЧНО ДОШАО НА ОНО МЕСТО КОЈЕ ПО ВРЕДНОСТИ СВОЈОЈ ЗАСЛУЖУЈЕ.**

Ето, то су основни елементи снаге добровољачке: тежња за истином, љубав према народу свом, висока свест о одговорности у најсудбоноснијем часу српског народа, и вера у боље и светлије дане са више хришћанске правде, човечности и честитости.

И зато могу догађаји да се одигравају како хоће, добровољци се неће ни поколебати, ни збунити, а најмање устукнути. Ломиће се о њих и лаки ветрови и тешке буре, а повити их неће. Са Божјом помоћу издржаће до победе.

Инж. Драгутин Јакшић

ДОБРОВОЉАЧКА АКАДЕМИЈА У ШАПЦУ

Шабац, 17 новембра

После успелог збора у Пријеву, крајем овог месеца, Трећи добровољачки батаљон одржао је у Шапцу, веома успелу националну академију. Академија је одржана у сали „Занатског дома“, а присуствовали су јој: окружни начелник Округа шабачког Светислав Стефановић, окружни командант Српске државне страже пуковник Мандровић, као и велики број грађана и омладине.

Академију је отворио командант Трећег батаљона, капетан Бранислав Здравковић, поздрављајући присутне кратким говором у коме је нагласио родољубиви рад добровољаца и њихова настојања ка ширењу спасоносне истине, коју проповеда влада Народног спаса. Затим је изведен програм, на коме је, врло речито и ватрено, наглашавајући својим речима мисао и

јице Енглеза, једног официра и једног подофицира, које су пре кратког времена ухватили у шуми органи Српске државне страже. Ови Енглези скренули су пажњу органима СДС да пазе шта раде са њима, јер „Черчил зна да смо ми овде“. Черчил зна, наставио је предавач — за двојицу Енглеза које је послао да нахушкају Србе на буку и води рачуна о њима, али не зна и неће да зна за преко милион његовом кривошћом погинулих Срба у разним српским крајевима. Колико своју крв чува, толико је спреман да туђу пролива. Пут „шумских странпутица“ има исте резултате ма под којом фирмом ове стајале и ма чију команду туђинску извршивале.

Предавач Миљковић завршио је своје предавање речима: „Који је прави српски пут? То је пут којим води свој народ генерал Недић. Прво се по плодовима својим познају а затим по плодовима и разликују шумске странпутице од правог српског пута. Плодови шумских странпутица су: буна, патња, бол, беда, згариште, пустош, смрт. Плодови српског пута су: мир, рад, градилиштво, живот, — а тим нас путем баш и води генерал Недић. Тај је пут утрт у историји нашој, то је прави светосавски пут српског народа...“

Академија је завршена песмом: „Ој Србијо!“

Искрене речи добровољаца, пуне младишког одушевљења и идеализма, топло су примљене од присутних.

Никола Буљ,
доброволац

ДОБРОВОЉЦИ У МАЧВИ И ПОЦЕРИНИ

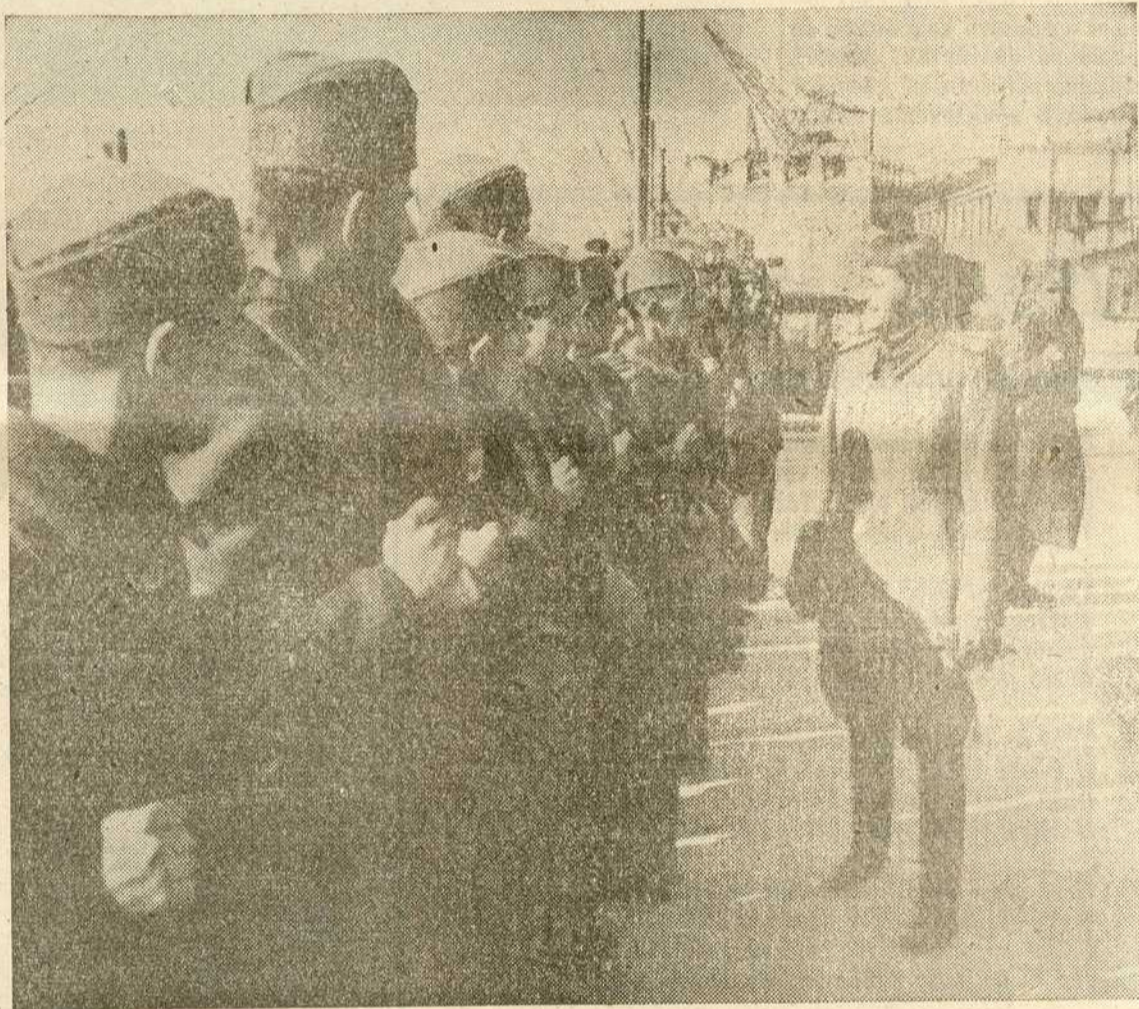
Шабац, 17 новембра

Почетком овога месеца, добровољци Трећег батаљона одржали су низ зборова у Поцерини. Као последњи био је збор у Варни, коме је присуствовао велики број сељака и на коме су говорили добровољци Славко Континић и Никола Буљ.

Доброволац Континић је говорио о раду шумских и последицама њиховог рада, нагласивши да је Поцерина већ једном скупо платила њихов рад и осетила шта значе санкције. Српски сељак мора да увиди да му је преко потребан ред и мир, да би могао да обрађује своја поља, да прехрана себе и своје и оне који се не баве пољопривредом и којима баш она мора да помогне у данашњем претешком времену. Доста је српске крви проливано за туђе рачуне и интересе, сувише је пало српских глава да бисмо још могли и смели да правимо експерименте, који би могли да нас доведу до истребљења.

Енглези нас зову на буњу, да гинемо, али своју крв и своје животе брижљиво чувају. Енглези су огроман, велики народ који ратује преко четири године, а ми мали народ који је ратовао свега неколико дана па смо имали петнаестоструко више жртава од њих. У средњем веку, енглески народ није био ни за два пута већи од српског, а данас је он један од највећих, а ми један од најмањих. А ти док су они чували своје животе, ми смо гинули. Не смемо и даље гинути, јер ће нас нестати. Добровољци раде баш на спасавању Срба.

Доброволац Буљ је говорио о једновлашћу које мора постојати и у кући и у држави и у

Трећи добровољачки батаљон пред полазак у Шабац

(Фото: Арх. васп. отсек С.Д.К.)

ИЗ ЈЕДНЕ ПОРУКЕ ДОБРОВОЉЦИМА...

У чланку „Стаљинова црква“, штампаном у прошлом броју „Српског народа“, др М. Спалајковић упутио је добровољцима следеће речи:

„Нова српска омладина је запојена трајним вредностима српског националног духа, српске прошлости и српске патријархалне задружности. Она нема ничег заједничког са дегенерисаном комунистичком омладином која упира очи у Москву, као ни са београдским англофилским снобовима код којих је, из дефетистичке понизности према Лондону утрнуо сваки осећај младишког поноса и националног достојанства. Данашњи узор правде српске омладине, то су млади срп-

ски добровољци који својим животима бране колевку својих отаца и крче пут Новој Србији. Они су народни хероји. Они су и најмлађи апостоли Светосавског православља које нам је предало ону једину истиниту моралну филозофију — оно највише вечно сазнање које нам је Христос својим божанским учењем открио...“

О, ви, српски добровољци. Ви сте младићи добре воље, ви смислено славите Бога на висини и предано ширите мир и љубав међу браћом на земљи. Ви безгранично волите свој народ, не мрзећи друге народе, и зато ћете Божјом помоћу увек побеђивати свако зло.

циљ добровољачке борбе, увод у сваку тачку давао доброволац Славко Континић.

Као прва тачка програма, било је предавање добровољца Радована Миљковића, професора богословије, о теми: „Српски пут“. На врло убедљив и јасан начин, предавач је изнео све странпутице на које су туђинци позивали и наводили Србе, само да би их бездушно искористили за своје себичне интересе, ма колико то плаћао српски народ у најбољим животима својим, док ти исти људи чувају крв свога народа.

Предавач је у свом говору навео карактеристичан случај дво-

У знак дивљења и захвалности, ја вам упућујем ове редове, јер на првом месту желим вас да сачувам од сваке спољне обмане којом аморални, анационални и атеистички болшевизам хоће да отрује Православљек.

НАЦИОНАЛИЗАМ И СОЦИАЛИЗАМ

Из области добровољачких схватања

Под национализмом се у Југославији обичавао подразумевати појам који означава једно заједно схватање о уређењу друштва. Под социјализмом пак се подразумевао појам о напредном уређењу друштва. И ако се за неког рекло да је националиста, онда се он сматрао за позадињака. Ако је пак неко носио титулу социјалиста, онда је он био напредан човек. А пошто је идеја напредног човека била ушла у моду, то је и социјализам био постао ствар моде, само се његов курс није лако мењао као других модних артикала.

Бити социјалиста је за неке било чак и дужност. Јер, они су под тим појмом подразумевали човека који увиђа сву економску разлику у односима друштвеним, који увиђа беду многих, који жели да материјална добра буду правилније распоређена итд. За њих је националиста био човек који све то не увиђа или неће да увиди, човек који је замурно за стварност и који се предао некаквим идеалистичким схватањима друштва без способности да увиди реалност. И тако су углавном обични мањи људи који су себе сматрали социјалистима гледали на националисте и просто су се дичили тиме што они увиђају неправду и против ње су дигли свој глас, као да су они из другог табора толико слепи да све то не виде.

Јасно је да у горњем не лежи разлика између социјализма и национализма. (Кад говоримо о национализму не мислимо толико на општи појам национализма колико на српско схватање национализма). Она је много дубља. А могла би се исказати овако: социјализам на прво место ставља економију; отуда они и своју политику изграђују на бази економије. Оно што је важно то су економска добра и главни је проблем њихова правилна подела. И о том имају своја политичка схватања. Међутим, за национализам је дух над политиком (која се на њему базира), а политика је над економијом.

Постоји осим економског живота народа и његов духовни живот. И то је он примарнији. Он је стварни живот, односно дух испуњава живот правилном, вредном садржином.

Национализам садржи духовне вредности.

Он пре свега истиче нацију

Добровољци у Мачви и Поцерини

(Наставак са 7-ме стране)

васиони, док се у противном иде у хаос и пропаст. И код нас мора постојати једновлашће, јер ми хоћемо и морамо да живимо и напредујемо. Многи сматрају да ми можемо водити више политика, а то се и дешавало, али од свих могућих политика исправна је само једна. Ми не смејемо да водимо политику ни Лондона ни Москве, већ само и једино политику српских интереса. Ту политику води генерал Милан Недић, а десна рука у спровођењу те политике су му српски добровољци.

Сељаци су поздравили речи добровољаца и позвали их да их заштите од насиља шумских несрећника.

П. Марковић,
добровољац

као вредност, као органску заједницу која је чланица велике заједнице народа. Нација није фикција. Она је скуп људи повезаних истим духом, истом крвљу и истом судбином. Она је засебна органска индивидуа. Сваки њен члан је на првом месту члан једне органске целине — нације, па тек после члан човечанске заједнице.

Он такође издигне дух историје. По њему један народ, заборавивши на своју историју, одрекао се своје традиције, престаје бити народ. Традиција је моћна снага која један народ одржава као индивидуалитет. Она дух народа преноси с колена на колена.

Национализам под собом условава милитаризам. Он је неопходна потреба ради очувања и вредности језика, вере и обичаја, своје народне културе, а тек одбране црвенствено духовних онда материјалних добара.

Свих тих напред наведених духовних вредности социјализам се одрекао из поменутих разлога (погрешно постављеног почетног схватања о примарности економије).

револуцију ради крајњег доброг циља. Национализам у томе види зло. Зашто убити човека да би његова смрт убрзала решење, када се он може убедити да постоји начин за мирно еволутивно решење кроз сарадњу класа.

Национализам неће грађански рат, јер он хоће да реши социјално питање. Он чак и императив-

Заставник II добровољачког батаљона

(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

Вама мученици Палим друговима у Жупаници

Зашто се ово данас наједном расплака небо
Над овим лепим крајем увек питомим и плодним?
Зашто се облаци свише када је досад сунце
Тако дивотно сјајало над овим пољима родним?

То ваљда Господ плаче над новим жртвама вашим
Другови моји мили, хероји младости нове!
Јер сте заиста били к'о диви орловског лета,
Света је идеја правде красила ваше снове.

Увек се песма чула с дечјих усана ваших,
И с њом сте и сад смело животе своје дали.
Пред вама беше само идеја слоге и мира
И други спасоносни народни идеали.

Нема вас с нама више... Али ће ваша дела
Светао спомен бити у борби за избављење
Нашег народа тужног који ће захвалан бити
Јер су му ваше жртве донеле искупљење...

Што тако звона брује некаквим преболним шумом
Са светог Божјег Храма покисле вароши ове?
Зашто већ пада лишће кад јесен стигла није?
Кога то фијук ветра на тужну прославу зове?

То звона јече болом, јер ваши ковчези леже
Пред отвореном грудом за коју радо сте пали.
Док многе очи плачу ваши ће гробови бити
Светао путоказ оног зашто сте живот дали.
1-Х-43, Лазаревац

Г. Т.

Напред смо рекли да је немогуће да тако очигледну истину, као што је истина о неједнакости поделе добара међу појединцима, не запажају и националисти. Према томе и национализам даје своје решење на ово питање и ствар је начина на које се то решење спроводи, па да се да виднији резултат у исправљању поменуте неправде, него што га социјализам даје. Социјализам препоручује борбу класа, отмицу кроз рушење и анархију, крв и

то захтева. У задње време нови национализам, неонационализам, показује видну тенденцију да буде социјалан, (али при том он не сме изгубити своје примарне особености). Његов метод решења је сарадња класа и уклањање социјалних разлика, тако да не може доћи до диктатуре једне класе над другима. Зашто диктатура радничке класе не би била противсоцијални принцип? Она би то заиста била, те према томе уопште не би значи-

Ко може, управљајући државом, да заборави на своје интересе?

Јунаци и мученици.

Јунаци су положили испит на бојним пољима. Нису се плашили за свој живот. Заборавили су своје интересе.. Радиле су тако, као да их ништа не боли, као да им није ништа све жртвовати ради других, ради дужности, ради љубави.

Мученици полажу још тежи испит сваки дан. Имају пред собом могућности да иду лакшим, угоднијим, ширим путем и на коме су сва могућа добра, али они заборављају сваки дан своје интересе и муче се ради општих људских или посебних народних идеала...

...Ми нисмо имали само љубави за свој народ. Ми смо му се и дивили истински. Као кад човек застане пред изванредном величином или лепотом.

Јер љубав према свом народу је редовни становник душе нормалног човека. То је проширање оне богодане чуварке сваког бића, љубави према самом себи. Али човек може волети, а да се не диви.

Ми смо, међутим, волели свој народ и дивили смо му се. Дивили смо се његовој видовитости.

Јер нема народа који је тако видовито кроз метеж своје историске прошлости сагледао главну нит и главни смисао њен, као што је наш.

Нема народа који је у догађајима што су се пред њим нашли, умео да нађе своју стазу да пође јуначки њоме, да је изгради у пут царски, као што је наш.

И нико није умео, као народ тај, да језиком, реским и звонким, што уме да затути као бура и зачас опет умиле се као једва чујни дах тихог пролећнег дана, искаже потом тај свој прегнати пут, — и да ко у огледалу неком покаже како су га и Небо и Земља учили да се на том путу одржи...

(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

ла решење, само би се од једног неправилног система скочило на други, још неправеднији и свирепији.

Према томе споразум и укључење свих класа у равномерну поделу добара је једино решење које ће омогућити сарадња

класа диктована неонационализмом.

Будући свет мора бити свет етичког и културног неонационализма заснованог на љубави и зрелој социјалној свести.

Гојко Табаковић

ПРЕТСТАВНИЦИ СТАЛЕЖА И УСТАНОВА УЧЕСТВУЈУ У ИЗГРАЂИВАЊУ ПРОСВЕТНОГ ПЛАНА

После свечане седнице настало је рад Велико веће Главног просветног савета. Министар просвете и вера отворио је дискусију по рефератима поднетим претходног дана. Сви говорници поздравили су замисао о стварању дугорочног просветног плана и одали признање Министарству просвете и вера на великом труду око изградње пројекта овога плана.

Говорници су се низали следећим редом и у својим говорима углавном рекли следеће.

Први је узео реч **Миљивоје Костић**, извозник. Он је у својем говору поздравио замисао да и они, привредници, могу рећи своју реч када је у питању будуће васпитање и образовање наше омладине. Њему се чини да наша омладина одвећ много година проводи у школама, што представља губитак за наш национални доходак. Треба омишљати што пре оспособити за продуктиван рад и стваралаштво.

Инж. Душан Глишић говори о предвиђеним техничким и занатским школама и истакао велику потребу у нижим техничким стручњацима. Он је за то да деоба на хуманитарни и реални отсек у гимназијама почне од 5 разреда гимназије, најмање од 7, како је у пројекту предвиђено.

Инж. агр. Драгиша Арсић износи да смо ми пренасељени и да код нас 61,4% сељака има испод 5 х. земље. Отуда толики одлив омладине са села. Сељак шаље синове у гимназију да не би морао да и даље цепка свој носед.

Воја Младеновић сматра да ће се сувише велики прилив ђака у гимназије спречити најбоље на тај начин, ако се измени одредба Чиновничког закона по којој 2, 4, 6 и 8 разреда гимназије претстављају квалификацију за државног службеника или чиновника. Многи одлазе у гимназију не да је заврше, већ да стекну ову квалификацију за ступање у државну службу. Кад се ова мера буде предузела, онда ће наш народни подмладак одлазити у тако потребне стручне школе.

Инж. агр. Драгољуб Миловановић, претставник Мин. пољопривреде и исхране поздравља државни просветни план, али сматра да пољопривредне школе у погледу пољопривредног образовања треба да су под Министарством пољопривреде и исхране. И он је за то да несвршени гимназисти не одлазе у државну службу.

Бура Терзић, претставник Србозара залаже се да се наш занатски подмладак не школује у вечерњим већ дневним часовима. Противан је такође празничним школама, јер недељом и празником омладина треба да је у цркви. Он је за то да се ниво свештеничког образовања повећа. Поздравља замисао о стварању саветовалишта за родитеље, која ће родитељима, на основу пажљивог посматрања деце од стране наставника, давати мишљење на који позив треба да упуте своје дете, с обзиром на његове урођене способности. Зато треба помоћи и Психотехнички завод при Београдској општини.

Сарадња државе и приватне иницијативе

Инж. Јован Петровић претставник Индустриске коморе поздравља идеју о Државном просветном плану. То је једна капитална новина, која обећава срећнију будућност нашег народа. Поздравља такође овакав састав Главног просветног савета, по коме држава и приватна иницијатива сарађују на једном важном народном послу.

Он је за то да се за гимназије завеле нумерус клаузус. Свршена гимназија не може бити квалификација за ступање у државну службу. Он је за то да се нарочито број средњих техничких школа повећа. Вишак са села треба да одлази у стручне школе, а преко ових у занате и индустрију. Код нас је и у погледу подизања индустрије владао хаос. У Србији нисмо имали ни најмању фабрику уља. У свим школама нарочита пажња мора се обратити васпитању. Филм и радио могу бити веома корисна наставна средства, али ако и они буду дириговани и под контролом.

Јован Сарачевић, претставник Министарства правде одаје признање учињеном напору Министарства просвете и вера али указује на опасности ако би се просвета поставила на чисто техничку базу. У нашој просвети

ШКОЛА СЕ МОРА ПРИБЛИЖИТИ СЕЛУ

Др Јустин Поповић, претставник Св. Синода, у својем дужем говору, који је оставио дубок утисак на све присутне, истакао је прави смисао речи просвета. Она треба да просветли сваког нашег човека указујући му на идеал коме треба да тежи. Он тај идеал види у нашем светосавском хришћанству. Школа треба да ствара бољег човека, па тек онда интелектуално и стручно образованог. Сваком нашем детету треба да буде идеал Раство, а одрасломе Св. Сава.

Проф. Светозар Ранчић, указује на штетне последице које су настале услед тога што је у нашој просветној политици владала анархија. Поздравља идеју планског дириговања у просвети. Наша народна школа, својим програмом и својим наставницима, стварана је према потребама града, и отуда је нашем сељач-

СТВАРАЊЕ КАРАКТЕРНОГ НАРОДНОГ ВОЂСТВА

Инж. Мирослав Васиљевић говори о томе како да се добије карактерно и одговорно народно вођство. Зато треба нарочиту пажњу обратити на оцену из владања у свим школама. Не сме се дозволити да морални олош одлази у највише школе. Да је о томе раније вођено рачуна ми не бисмо доживели оно што смо доживели.

Др Цветко Лазаревић, претставник Министарства финансија залаже се да на духовну и моралну страну у нашим школама треба обратити нарочиту пажњу. Истиче да досада није било школа за финансијску струку. Отуда поздравља установљење Административне академије, као и отварање економско-финансијског отсека на Правном факултету.

Инж. агрономије Никола Симић поздравља идеју о просветном плану. План је добро постављен и нарочито истиче, као врло корисну новину, установљење зимских народних пољопривредних школа. За њих се он и раније залагао, али без успеха. Предлаже установљење Завода за школска учила и поучне филмове. Селу треба дати и радио-апарате, преко којих се успешно може вршити народно просвећивање.

Др Никола Поповић, ректор Универзитета објашњава лезиву коју је министар Јонић истакао у својем говору: „Наша омладина се има васпитавати у духу народних традиција, а образовати у смислу народних и државних потреба“. У овоме је садржан читав просветни програм. У томе духу је извршена и реформа нашег Универзитета. Устаје у од-

мор бити духовног плана и духовне основе. Ми смо пропали зато што у нашем народу није било духовне оријентације.

Др Стеван Иванић, претставник Главног савеза српских земљорадничких задруга одаје признање напорима Министарства просвете и вера. Наша просветна политика мора да створи само заштитни систем нашег народа, јер већ од дужег времена има знакова нашег биолошког опадања. Наша српска школа треба да ради на стварању нашег српског човека. Просветни план успеше тек онда ако наставници буду били на достојној висини. Међу њима мора да влада јединство мисли и циља. Нарочиту пажњу треба обратити задругарству, преко кога треба да се спроводи народно просвећивање. Захтева да се у школске програме врати изучавање старословенског језика.

ком свету остала страна. Учитељ се мора припремити за рад у селу и зато поздравља замисао о отварању пољопривредних учитељских школа.

Милан Стојановић, председник Занатске коморе сматра да је добро што су све школе сконцентрисане у Министарству просвете и вера. Раније, док су стручне школе биле у стручним министарствима, узалуд су се обраћали тражећи њихову реформу. Одлив деце са села треба да иде у стручне школе. Ми морамо ићи за стварањем аграрне индустрије и јачањем занатства. Марксисте су тврдили да ми немамо јер се развијање занатства, јер је тобож њему учинила крај индустрија. Међутим, у индустријској Немачкој има процентуално двоструко више занатлија него код нас. Ствар са просветним планом је врло добро постављена.

брану науке и износи сав њен значај за напредак. Нетачно је тврђење да се наука и религија искључују. Само лаици и недоучени људи могу то тврдити.

Мило Милуновић, претставник Академије ликовних уметности устаје против погрешног схватања да права долазе испред дужности. Наша школа мора научити омладину, па и читав народ, савесном вршењу својих дужности, према нацији и друштву.

Спасоносна идеја

Велимир Трифуновић, начелник Министарства просвете и вера истиче да школа треба да васпитава а не само да образује. У школи мора владати морална крепост. Школа треба да даје целога човека, не само интелектуалну, већ и моралну личност. И он сматра да ми имамо одвећ гимназија, а премало стручних школа.

Инж. Ненад Јанцош, помоћник министра грађевина поздравља просветни план, који предвиђа добар број стручних школа. Што се тиче Министарства грађевина оно ће свесрдно помагати Министарство просвете и вера у спровођењу Државног просветног плана.

Инж. агрономије Вукашин Тошкић, проф. Универзитета објашњава зашто наш сељак нерадо даје своју децу у пољопривредне школе. Одвећ се често мењају директори у пољопривредним школама, а често били и нестручни.

Недељко Савић, председник Савеза трговачких удружења по-

здравља овакав састав Главног просветног савета, у коме је и привредницима омогућено да рекну своју реч какве су школе потребне нашем народу. Ово је требало давно учинити. Захваљује Министру просвете и вера што је донео ову реформу. Идеја о Државном просветном плану је не само добра, већ и спасоносна. Али је потребно да се наставници материјално обезбеде, како би се потпуно посветили својој на-

ставничко-васпитном позиву, од кога добрим делом зависи будућност народа и државе.

Пошто је листа говорника била исцрпена, то је Министар просвете и вера прочитао предложени поделу чланова Главног просветног савета на радне одборе. После овога он се захвалио свима члановима на активном учествовању у дискусији. Заседање је завршено читањем резолуције, која гласи:

РЕЗОЛУЦИЈА

„Саслушавши поднете реферате о раду Просветног одбора на реформи наше просветне политике, као и начела на којима се она спроводи, Велико веће Главног просветног савета доноси следећу

РЕЗОЛУЦИЈУ:

1) У потпуности се усваја начело планске просветне политике, која је једино тако могућна, ако се са једнога места буде управљало целокупним образовањем и васпитањем наше школске омладине.

2) Констатује се да је просветна политика до овога рата повлађивала гимназије, а запостављала отварање стручних школа, тако потребних за здрави привредни развитак наше земље. Услед тога се поздравља замисао о стварању дугорочног Државног просветног плана, по коме ће се типови и број школа утврдити према стварним потребама нашег народног живота, а њихов распоред извршити према демографско-привредној структури појединих крајева.

3) Једино савесно спроведено одабирање омогућиће да се ученици упућују у оне школе, за које имају стварне способности. Ово начело селекције мора бити нарочито строго примењивано према оној омладини која одлази на највише школе и универзитет, како би српском народу

било омогућено стварање моралне и интелектуалне елите, која једино може обезбедити поуздано и достојно народно и државно вођство.

4) Ово одабирање најбољих и најспособнијих има се вршити из свих друштвених редова. Због тога се поздрављају напори Министарства просвете и вера да у сарадњи са приватном иницијативом омогући школовање сиромашне, а даровите деце са села, тога вечног извора моралног и физичког здравља народа.

5) Васпитање наше целокупне омладине има се вршити у духу здравог српског национализма, заснованог на идеалистичком схватању света и живота, које је код нас свој најмоћнији израз добило у Светосављу. Због тога се поздравља уношење веронауке у програме свих школа, као и обавезно изучавање наше националне прошлости на свим факултетима.

6) Исто тако поздравља се рад на изградњи нашег Општег културног плана, по коме се наш научни рад има да доведе у сагласност са нашом српском стварношћу и изводи плански и без обзира на дневнополитичке и друге утицаје. Наша национална култура има се изградити на темељима здравих традиција и усмерити правцем народних и државних потреба.

ИЗЛОЖБА СРПСКИХ УМЕТНИКА У КОРИСТ ДОБРОТВОРНЕ УСТАНОВЕ СРПСКИХ ПРИВРЕДНИКА

У недељу, 21. о. м. на дан Св. Архангела Михаила, биће отворена у Београдском павиљону, Дечанска 1 изложба петорице српских уметника: Миодрага Петровећа, Драгог Стојановића, Боре Анђелковића, Миомира Денића и Марка Брежанина, вајара у корист Фонда српских привредника за школовање сиромашне омладине српске сеоске деце.

Ова изложба има свој нарочити карактер. Она није само доказ уметничког стваралаштва наших уметника, већ је уједно и једна идеална добротворна акција. У заједници са српским привредницима одлични српски уметници излажу своје сликарске и вајарске радове за један високо племенити и идеални циљ — за васпитање и школовање наше омладине.

Српски привредници, чија историја говори гласно и јасно о њиховом националном осећању и о њиховој хуманој делатности кроз многе деценије, основали су овај фонд под протекторатом и надзором Министра просвете и вера, без сумње најидеалнији од свих фондова у нашем јавном животу, јер је омладина, и то духовно здрава омладина нашега села, наша будућност, услов нашег будућег духовног напретка.

Овај корак, редак, а можда и једини у историји наших уметничких излагања, има да буде симбол једног идеалног схватања, разумевања и помагања народног духа. Овај гест је доказ будне националне свести српских привредника и правог схватања националног васпитања од стране наших уметника.

Будна национална свест наших привредника манифестовала се у разним својим установама, у којима је увек и свуда имала за циљ да васпита омладину здраву и способну за рад, који је увек био прожет духом искреног национализма. То што се хумана организација српских привредника нарочито ослања на талентовану децу нашега села, већ је само по себи од еминентно националног значаја и може да служи као класичан пример нашим културним и васпитним организацијама.

Ова изложба је показала пут другима који ће их, нема сумње, следити у овој идеалној вези села и града, практичног рада и лепоте идеализоване добротом, у вези која ће извести нашу нацију кроз рад и лепоту из ове тешке садашњице на дан светлости, истине и правде.

ЈЕДНА РОМАНТИЧАРСКА ЛЈУБАВ

Дамјан И. Павловић

Цртеж:
Н. Бешевих

Када се говори о нашем романтизму у XIX веку, никада не би требало заборавити на личност Дамјана И. Павловића, највећег романтика и по души, али и по животу. Као син обичног поцилијског стражара, или капла ра у стражи (рођ. 1839 у Новом Саду), доживео је ту несрећу да се заљуби у девојку кнежевске крви, па када није могао да реализује своју замисао, извршио је самоубиство (3 марта 1866 у Београду).

Павловић је дете села. Деда Петар и баба Марија живели су на селу и радили земљу. Како су, међутим, имали велику породицу а мали иметак, песников отац, а Петров син, Иван, био је приморан да напусти село, оде у град и онде се запосли. Чим је добио место, Иван се оженио и окућно. У браку је имао четворо деце: три сина — Константина, Стевана и Дамјана, и једну кћер — Јелену. Најмлађи син Дамјан родио се када је Ивану било већ пуних шездесет година.

Још као дечак, Дамјан Павловић је показивао изванредне духовне способности. У школи је увек био први, па било то у Новом Саду где је започео школовање, или у Београду, где је после очеве смрти завршио гимназију.

Из једног документа из 1857 сазнајемо да је ученик VII разреда гимназије, јер тражи од новосадске општине уверење о сиромаштву, како би могао добити стипендију Матице српске, из задужбине Павла Јовановића. У исто време ово је била година када се млади песник почиње јављати својим стиховима у часопису *Седмици*.

Када је по завршетку гимназије добио стипендију, одлази у Беч, после у Праг, и завршава математичке науке 1859. Касније, да би се усавршио, добио је опет стипендију из фонда Луке Миленковића, па када се врати са студија, за њега нарочито отворе у Београду при Министарству грађевина, контрактуалног цртача.

Године 1865 постављен је за инжењера VI класе. Овде треба напоменути, да је ради своје спреме и на самом двору био радо гледан, па је и давао часове кћери Анке Константиновићке, Катарины.

И у својој струци Павловић је био запажен. Дао је неколико чланака и приказа дела својих колега (пр. на књигу Е. Јосифовића „Рачун с деловима за

сваког“), али главније су му популарне ствари: „Физика за мање гимназије“ (1868), затим „Практична геометрија“ (1867) и занимљива читанка „Земља на којој живимо“ (1866). Узгред треба нагласити да би се бар донекле подвукла вредност ових ствари да су сва ова дела била награђена од стране Школске комисије Министарства просвете, а издала их је штампарија Кнежевине Србије. Али, наравно, прави рад који данас даје вредност личности Дамјана Павловића, по сле скоро осамдесет година од дана његова самоубиства, јесу његове песме, приповетке, говори, критике и преводи.

Када се каже да је овај песник дете села, мисли се то у пуном смислу речи, на његове мисли, снове и спонтане идеје које долазе од самог живота, који је сав упућен селу, народу коме припада и природи. Мада романтик, он има у себи чисто класичне нагласке у овим погледима. Дobar познавалац Хорација и Овидија, мада практично школован, а не у духу строгог класицизма као баш сам његов брат др Стеван Павловић, адвокат, и сам књижевник, Дамјан Павловић је себе замислио као националног певача у служби прошлости.

Тиме он прилази романтизму, јер види у своме раду једну мисију вишег карактера. Истина, и он прво пише, као и Бранко Радичевић, песме из саме потребе писања. То су му оне, можда и данас познате мада објављене још 1858 године: „Најдражи цвет“, „Жеља“, „Успомена“, „Увек“, „Певач у гори“, „Роса“ итд. Нарочито ова последња била је некад омиљена:

„Росице нежна, како у теби,
Сунчан се зрачак дивно прелива,
Кадно те лахор, љубавник мио,
Тихо заљуља, сладко целива!

Срдцу се смилу — о ходи мени!
Срдце ми хоће да те усвоји,
Ма лахор шане, а ти се стопиш,
Па те разнесе на крили своји!“

Нежно до осетљивости, без трунке обесног у себи, он је певао ради самог певања. Песму није сматрао као израз спонтаног унутрашњег осећања, већ као сретство дескрипције могућности и преживљавања, после, када је доживљај прошао. То је у песнику морало остати од читавих римских класика, али и по-

вијих из немачке и француске лирике, Гетеа и Молијера, чија је дела и преводио.

Од Гетеа је превео врло срећно „Торквато Тасо“ и за то добио награду из фонда Илије Коларца, као и „Ифигенију на Тавриди“ а од Молијера „Женидбу на силу“. Ова два комада остала су му у рукопису.

Тек после ових упознавања са страним класицима, а вероватно и ред утицајем домаћих које је морао познавати, он почиње певати и писати са потребом гендације. Ови су му радови елегантни и мисаони, у чему се слажу сви његови биографи (Андра Гавриловић, Милан Јовановић-Морски, Јован Грчић, Вељко Петровић и Васа Стајић).

Своје дефинитивне и искристалисане идеје Павловић нам је оставио у једном штампаном говору, који је 1861 године одржао поводом прославе стогодишњице рођења Саве Текелије, великог народног добротвора. Те мисли, о своме односу према народу коме припада, и тога народа према осталим народима, дигну чистом романтиком, која се ближи идолопоклонству.

„Србине, поносити Србине! Куд да те занесе огромне мисли твоје? Којој висини хоће твоје ватрене жеље? Бог те постави међу народе, постави те, као што горе и планине удари у равнице. Ударају ли у тебе муње и громови, вију ли се околу твоје главе најбујнији облаци? Али, продреће једном зрак, продреће живи огањ, који у теби за светињом, за слободом гори, те ће нестати и муње и грома, нестатнуће и бурних времена.“

О судбини свога народа, даље говори у заносу:

„Бог ти не даде блага, за сада си бар убога сирота. Али те учини племеним. Учини те тумачем срца и његових осећања. Учини те жалостивом тицом, која уздише за својом прошлешћу, али те учини пророком лепше и сјајније будућности. Итд.“

Даље, песник упућује младе нараштаје на пуну сарадњу, на слогу и рад, јер у томе само лежи будућност једног народа, у право оног народа, који жели да постане великим. За њега постоји само један појам човека, а тај појам јесте — Србин. Србин је раван човеку.

„Хисторици кажу, име Србин значи братучед и сродник. А ја бих рекао, име Србин значи племенитост. Племенит је народ који се жртвује да само из таме дође на видело.“

Сва каснија стварања Дамјана Павловића прожета су овим идејама. Његов говор, који је исте године држао у Бечу над гробом народног војводе Зарије Јовановића-Чиче, јунака из 1848 године, само је резиме ових мисли. Исто то је изнето и кроз „Оду Сави Текелији“, са којом је добио награду Матице Српске, поред Лазе Костића, кроз све његове песме које ће објавити у *Матици*, *Даници*, *Седмици*, *Летопису Матице Српске*, *Јавору*, *Вили* и др. У полемици са др Јованом Андрејевићем из 1864 године, који је као оценитељ и Књижевном одбору Матице Српској препоручио драму Ђуре Јакшића „Сеоба Србаља“, најзад и кроз четири приповетке које су нам остале од њега: „Јелка“, „Два побратима“, „Из бачког дневника“ и „Бележничка књи“.

У свима овим стварима књижевника Павловића, језик је чист као кристал, а мисао јасна и језгровита. Истина, слике су некада мало претеране, али су ипак основане на стварностима. У описима има нагомиланих речи, суперлатива, перифразичних композиција, али треба схватити да је и дух онога времена то захтевао. И сам наш највећи реалиста, Јаков Игњатовић, у пр-

вим својим делима потпуно је у духу овог покрета.

Павловићеве ствари су у строгој оцени скроз романтичне. Али, када се рашчлани свака његова радња на есенцијелне моменте из којих је састављена, тад се виде многи класични елементи, они, који су подигли Гетеа, Корнеја, Расина и др., а на којима се васпитавао последњих дана свога живота и млади песник.

Године 1863 у *Даници*, он је изнео ове идеје кроз критику приповетке Косте Руварца „Карловачки ђак“. У тој оцени, ове домаће заиста добре, али и сувише романтичне приповетке, на коју се оцену нашао побуђен и сам писац да одговори, Павловић жели да нас доведе до објективног суда. Они momenti који су руководили Павловића у оцени Руварчевог дела, играли су и код њега пресудну улогу у стварању сличних дела. Врло интересантна појава: и сам романтик, Павловић узима за пресуђивање критичку вагу и мери вредност приповетке. Тако је суд и испао делимично негативан. Наравно, Руварац је као чист романтик устао против овог суда и са свога гледишта имао је право.

Али прави романтизам Дамјана И. Павловића није лежао у његовој интелектуалној конструкцији, већ мало дубље у његовом психолошком бићу.

Личи на бајку, али, нажалост, није бајка, песников жалостан завршетак. За њега бар љубав није била неозбиљна ствар, јер све оно што је осећао, Павловић је осећао пун спонтанитета. Волео је природу, па је отишао у визуелност; волио је свој народ, да је дошао до идолопоклонства; волио је једном једну жену свом својом душом и морао је, по личном схватању, отићи у смрт.

О овој иреалној љубави зна се, уосталом, врло мало. Судећи по ранијим песниковим песмама, ова је морала бити новијег перекла, тј. тек из времена када се Павловић вратио са студија из Прага у Београд. Још 1863 године у *Даници* објавиће песму „У Прагу“, где са ентузијазмом пева о своме повратку у завичај са драганом, да је онде, мада странкињу, обожава несметано у браку:

„Де Врушка света мири,
Босиље, ружа и крин,
Да ми те тамо љуби
Најсрећнији српски син“.

Ова студентска љубав је престала чим се вратио у Београд. Пред њиме је стајао тежак и озбиљан рад у младој отаџбини, и овај непоправими романтик, сањар и визионар, посветио се чисто практичном раду.

Још од раније, како се говорило, љубимац кнеза Михаила, који га је, чини се, за време студија, поред стипендије коју је имао и сам материјално помагао, стога чим се вратио са студија, примио га је к себи у двор.

Тамо је и морао упознати младу и лепу кнежевину рођаку Катариноу Константиновић, и у њу се смртно заљубио. Када је после приметио кнежеве симпатије према својој ученици, вероватно је, у своје поштењу, нашао излаз из ситуације само у смрти. Схватио је, да кнежева рођака никада не може бити његовом. Покушао је да се удаљи од предмета свога обожавања, али није успео. У некрологу *Летопису Матице Српске* стоји да се спремао на смрт недељу дана. Међутим, како Андра Гавриловић каже, када се са самим догађајем доведе у везу његова последња песма „Срце, душо...“ која је изашла у *Вили*, разумеће се јасно његово психичко стање. Песма је изашла тринаест дана раније, па је, према томе, и сама одлука дошла раније. Последње строфе говоре о овом разочарању у животу:

„— Срце моје, срце моје,
Пуно жеља, празних нада,
Анђелка ми једног храни
Код сви својих велих јада. —
Луча твоја спали наде,
Јаго жеља пепо поста,
Ал' анђелак са најдражом
Циглом жељом навек оста.“

Ој, анђеле, чедо сладко,
Срце ми је пуно с тобом,
Жеља ми је — гори, гори,
Гори мени и над гробом!“

Када се јадни песник нашег романтизма убио, нађена су у стану два писма чисто приватног карактера, писана у пословном тону, а односила су се на заоставштину. Била су упућена професорима Јовану Бошковићу и Емилу Јосифовићу. „Матица“ их је прештампала и донела. Главни наследник био је брат му др Стеван Павловић и сестра Јелена, којој је оставио тридесет и два дуката у мираз.

О својој љубави, ни речи. Био је отмен дух!

Секцију леша извршили су београдски физик др Ђорђе Кликовски уз асистенцију др Бершанда Калмана, Констатовали су да је узрок смрти било самоубиство из револвера, метком у чело. Из њиховог протокола, као и са слике које је донела „Историја књижевности“ Јована Грчића, знамо, отприлике, како је песник изгледао:

— Био је вишег раста и јачег физичког састава; плав, општра погледа, са сведеним обрвама, јаког чела, меке браде и бркова, доста сензуалних усана. Мада је био изразита песничка природа, а сматрали су га и за јак таленат, по спољашњости није остављао такав утисак. Носио се по моди оног времена: лептир машина, и то врло скромна, капут опрважен светлим гајтанима са металним дугмадима, каријад прслук. Косу је имао доста густу и јаку, уназад зачешљану.

Спровод Дамјана И. Павловића био је врло свечан. Мада самоубица, што је значило по каноничким прописима да га свештенство не сме пратити, имао је врло свечан спровод. Грађанство је дошло у великом броју да се опрости од несрећног песника. Неки су то сматрали као мали револт према двору. Опело је било у Вазнесењској цркви, а сахрана је извршена на старом гробљу код цркве светога Марка. Некрологе су донели сви листови о покојном песнику у жал беном и заиста болном тону.

Ова велика романтична фигура нашег златног века у књижевности оставила је за собом видна трага. Оригинална и снажна, обећавала је врло много својом здравом националном концепцијом и силним одушевљењем. Једини је Дамјан Павловић рекао искрено и поштено, кратко и јасно, у целом оном великом, по нас XIX веку:

„Још једном волим, разабери мо се, драга браћо, Познајмо се ко смо. И онда ће нам љубав донети златну славу.“

Он није био међу њима, конечно, али је томе врло много допринео са својих двадесет и седам година живота.

Друге је осветлио, а себе је положио у таму заборавља...

В. М. А.

400-годишњица ХОЛБАЈНА-МЛАЂЕГ

Једна од ретких и блиставих појава цветне периоде шеснаестог века је несумњиво Ханс Холбајн млађи. Породица Холбајн припада династији уметника који су већи део читавог једног столећа били признати као неоспорне вође у свом позиву.

Ханс Холбајн старији родио се 1460 године у Аугсбургу, где се бавио израђивањем кожа. Тај занат је тада био исто тако угледан као у ренесансној Италији златарски или у данашње доба фабрикације свиле и памука. Старији Холбајн био у својој средини необично цењен човек и једна од водећих личности Аугсбурга.

Када је цар приликом свог пута у Италију навратио у његов родни град, Холбајн је био тај који му је пожелео добродошлицу. Његова два сина Ханс и Сигмунд постали су познати сликари, а старији Ханс дао је свету два изврсна уметника: Амброзија и Ханса Холбајна млађег. Током времена слава Холбајна млађег засенила је славу оца и брата и захваљујући њему остало је живо сећање на њих.

Млади Холбајн родио се 1497 године у Аугсбургу. Већ тада су му срећни родитељи одредили уметничку каријеру. Касније млади Холбајн не само да није неверио њихове наде него их је у правом смислу превазишао. Своје прво стручно знање стиче он од оца.

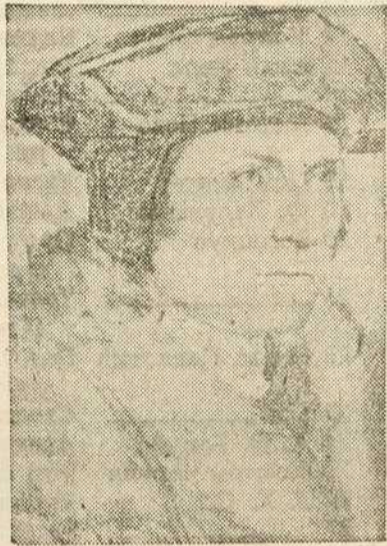
Касније као и његов савременик Дирер проводи дуже време на карактеристичним лутањима средњег века.

Грађанин Мајнца Јоханес Гутенберг поконио је 1454 године штампарију човечанству. Али форумари за опроштај грехова и славна латинска библија били су моментано једина дела на којима је она била запослена. Научне књиге и уџбеници појавили су се

много касније. Ако је ко желео да нешто научи морао је путовати и знање добити директно од учитеља.

Знаменити учитељи били су у то време просто опседани амбициозним ђацима. Ако је у неком граду слави сликар малао својим ученицима са свих страна. Прање киста и мешање боја био је за то време њихов једини посао. Али очи су биле добро отворене. Све што је било важно и поучно записано је и једном када је такав ученик постао свој човек, имао је приручник који му је био најбољи вођа и саветник.

Холбајн млађи стекао је своје знање на путовањима по Француској, Низоземској и северној

Томас Морус
рађено 1527
(Фото: „Уфа“)

Италији. Ова лутања обогатила су његов ум и развила његову машту. Утицај талијанског препорода видно је деловао на његов даљни рад. Свет касне готике који је у Кранаху и Гриневалду плануо последњи пут потонуо је у Диреру, прешавши у нешто но-

во. Холбајн млађи је развио и усавршио то што се са Дирером родило. Саградио је мост којим је уметност старог века кроз средњи крочила у нови век. Његово знање попуњено је од чувених учитеља тога доба Волге-мута, Шонгауера и других незнатнијих. Али снажна интуиција рођенога уметника пружила је свету нешто индивидуално и велико.

Холбајн је богомдани уметник. Његови цртежи одишу животом као што његови портрети претстављају људе не онаквим какви су већ какви би требали да буду. Али у овоме не треба гледати грешку већ једну дубоку психологију и инстинкт уметника. Холбајн је најнепосреднији сликар свога доба и најбољи колорист средњовековне Немачке. За непуних тридесет година вреднога рада створио је он своје снажно животно дело. Аугсбург, Базел и Лондон три су велике периоде његова уметничка живота.

У Базелу је Еразмо Ротердамски завршио штампање своје опасне друштвене сатире »У похвалу лудости«. Књига је наишла на незапамћени успех код читалаца и издавач је био принуђен да штампа ново коло. Књигу је требало илустровати. Идеалан уметник за то био је млади Холбајн и њему се поверава овај посао.

Његове илустрације постале су саставни део Еразмове књиге као што су Круиксханкови цртежи постали део Дикенсових романа.

Овај потхват открио је необично развијено опажање Холбајново. Његови цртежи били су изванредно природни и живахни. Услови потребни за доброг портретисту избијају свом снагом и он се одушевљено баца на ову врсту сликања. Портрети у то доба били су у великој моди. Холбајн је и поред своје генијалности необично практичан дух. А то је бар код уметности у средњем веку карактеристична појава. Парола: уметност ради уметности, много се не цени. Јаз између уметника и других људи још не постоји. Уметност је једна хигијена духа, која често са стварним занимањем уметника нема ничег заједничког. Ханс Захс био је познати песник, али недостатак у његовом буџету попуњавао је он зарадом стеченом од израђивања ципела. Себастиан Франк био је истакнути историчар, али је своју породицу издржавао новцем од производње сапуна. Лукас Кранах био је лекар...

Али Холбајн је заиста могао да живи само од уметности и само за уметност. Био је плаћен боље од многих талијанских сликара оног доба. Његови портрети су тражени на све стране. У њима је он оцртао човека као апсолутно биће. Најситније појединости лица или набори хаљине нису били занемарени. Техника одаје стил ренесансе, али лица су још увек помало средњовековна.

Стари аскетски ликови са издуженим лицима и укоченим погледом једва се још осећају. Дах новог доба обасјава благошћу и топлином његове људе са слика. Педесет година касније Рубенс је до краја извео ову промену. У бујном и блиставом изгледу

ХАНС ХОЛБАЈН-МЛАЂИ

Једини аутопортрете Холбајна који се налази у музеју у Фиренци

његових личности огледа се богатство и раскош тадашњег друштвеног живота.

Из тог доба потичу и његови многобројни дуборези и интересантни цртежи на стаклу. Многе куће по Базелу и околним градовима биле су украшене Холбајновим сликама. Антика и старинске приче биле су оживљене његовом кичицом. Необично популарни су његови језиви цртежи »Плесова смрти«. Символичне и трагикомичне слике на којима је приказана смрт како весело игра са сваком врстом људи. Почев од цара и папе па до сиромашног шегрта и земљорадника.

1520 године страховита депресија обузима Европу. Нагло притицање милиона које је Шпанија испала у златним рудницима Новог света пореметило је дотле једноставни и срећени привредни живот средњег века. Цене невероватно расту док приходи или опадају или остају исти. Базел је као трговачко средиште први осетио ову депресију. Енглеска је у ово време била мирно прибежиште и Холбајн са својим алаткама прелази канал. На новом земљишту наставља он свој рад са огромним успехом. Зидови Виндзор-Кастле-а украшени су са ништа мање од 87 цртежа који претстављају праву галерију портрета људи и жена који су играли важну улогу у јавном животу за време краљевања Хенрика VIII.

1528 враћа се у свој родни град где остаје свега две године. Непрестано ради на својим сликама и цртежима уносећи бескрајно љубави у своје дело. Језик душе преводи он на језик слика и зато кад гледамо његове слике ми их не видимо само већ их и осећамо. 1530 године налазимо га опет у Енглеској. Под окриљем краља Хенрика он крунише свој животно рад послед-

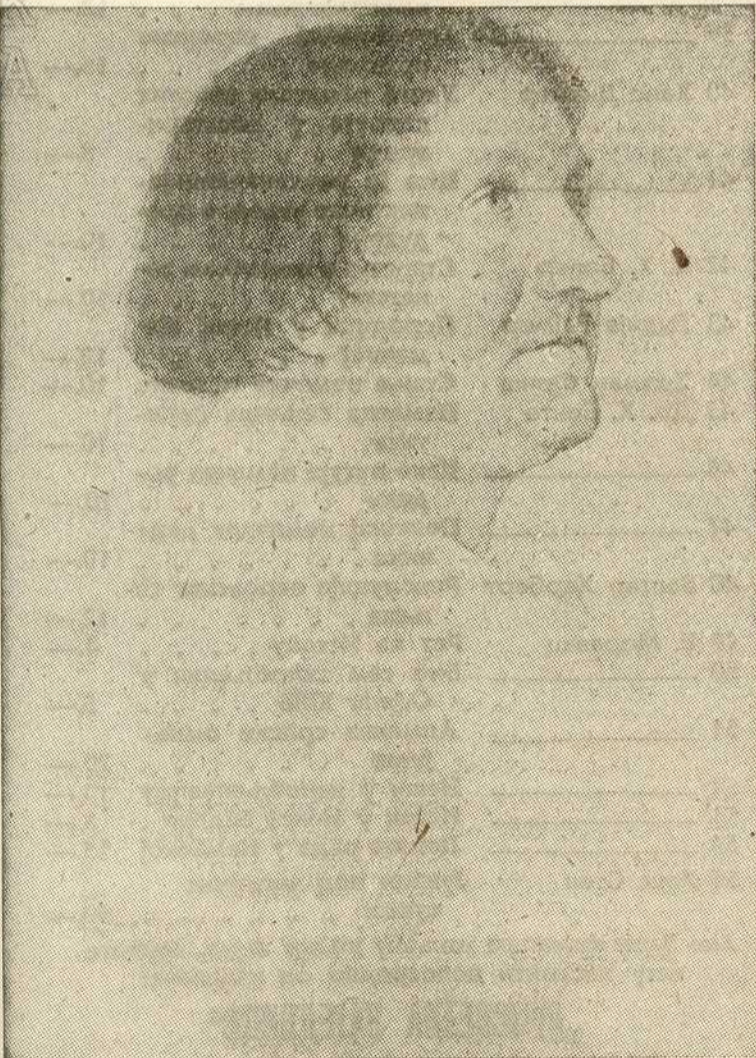
њом и најлепшом серијом слика. За време ове посете свршио је много више него за време прве. Његова техника је увелико достигла врхунац и он је прешао границе које се један човек могао надати да ће прећи. Енглеска га именује почасним дворским а родни град службеним градским сликарском.

1543 године када је имао свега 46 година узео је и сам учешћа у »Плесу смрти«. Немилосрдна и цинична дама зажелела је да одигра своју игру и са овим слављеним уметником. Не марећи за његово дело, отскакутала је весело са њим. Баш као и на цртежима које је он са толико успеха правило.

Холбајново доба често називају и »Диреровим« иако су његова дела, нарочито портрети у многоме превазишли овог славног савременика. Спомене ли ко дармштадске мадоне, портрете Хенрика VIII и његових жена, зна свако да се ради о Холбајну млађем, о уметнику, који је са подједнако радости и искренности сликао лепе жене Енглеске и Немачке, као и трагичне фигуре из галерије »Плесова смрти«.

Иако је више од пола свог уметничког века провео у иностранству он је остао изразито германски сликар. Као што својим делом припада човечанству, тако је духом и срцем остао веран Немачкој. Сва његова дела одишу чистим духом доба, које је сада мртво и које се можда никада неће вратити, али из кога се развило ово друштвено стање у коме ми живимо данас. Холбајн је усавршио оно што је деценијама стајало нетакнуто. Дирерова дубина, Гриневалдова страст и сопствена мирноћа пронашла су у Холбајновим делима једну додирну тачку, која их је и уздигла до савршенства.

Н. Маринковић

Јакоб Мајер
Претседник општине из Бозела рађено 1525/26

(Фото: „Уфа“)

КЊИГЕ И ЛИСТОВИ ИЗ ИСТОРИЈЕ АТЛАНТИКА

Е. Ф. Борнес: *Атлантик. Фронт на коме се одлучује судбина Европе. О поморским ратовима у току пет столећа. Издање Просветна заједница а. д. Стр. 59.*

Није познато из којих је разлога човек први пут напустио копно и отиснуо се на пучину. Можда је нагнао на тај корак оскудицом у храни, или је може бити бежао од непријатеља који је надирао. Вероватно је да се у њему разбуктала чежња за непознатим и далеким крајевима, за новим световима и хоризонтима, чежња која обузима човека када први пут угледа море, и када га занесе ритмични ход таласа.

Али једно је познато, водени пут је много практичнији, бржи, јефтинији и сигурнији од копног пута. Развој европских земаља у прошлости је у ствари развој морепловства. Почев од Грка и Римљана људи су флоти обратили највећу пажњу. И човек је пловио, тражио, испитивао нове земље, освајао нове територије, преносио читава блага, и борио се. Временом су створане велике флоте.

Значај мора почео је да се увиђа. На југу Европе Ђенова је предвацила у флоти. На северу „Немачка Ханза“ претстављала је моћан савез помораца и трговаца, који су се у времену највеће правне несигурности удружили да би својој трговини осигурали право и сигурност. Ђеновски бродови преносили су зачине из Мале Азије који су доносили копитним караванима из Индије. Када се транспорт робе из Индије сувим путем показао немогућим, онда су европски поморци покушавали да нађу други, тј. морски пут за Индију. Тада је Европом завладао начело: пловити је потребно, живети није потребно.

У западним земљама покрећу се замашне акције на стварању флоте. Први темељ морнарици Атлантика ударили су Португалци. Португалски принц Хајнрих сматра се за творца поморства у Атлантику, и само њему има да захвале његови земљаци што им је отаџбина, иако мала и незнатна почела да води једну од првих улога у животу културних народа. Овај генијални Португалац спремио је читаве експедиције бродова који су имали да оплове око најјужнијег рта Африке. Успевши да пронађу водени пут до Индије, Португалци су видно почели да се формирају као једна од најбогатијих нација.

Али Португалија није могла дуго остати без конкуренције. Суседна Шпанија развила се у велику поморску силу и озбиљно је угрожавала престиж Португалије. На северу је Холандија почела да се истиче вредношћу своје флоте. Холандија се у ствари иставила као борац против Шпаније и Португалије. Холандија се убрзо развила у поморску силу првога реда. Она осваја најбогатије колоније света. Почетком седамнаестог века Холандија је заузела Малајски архипелаг. Холанђани су први схватили море. Они су знали да није важно само освојити прекоморске земље, већ да ваља осигурати и путеве. Из рата са Шпанијом Холандија је иако поседнута непријатељским трупама изашла као победник, јер је имала слободну флоту, и јер је владала морем.

Ова борба Холанђана и Шпанаца пружила је Енглецима могућност да већим снагама ступе на море. Почетак енглеске борбе био је у знаку гусарства. Два најчувенија енглеска поморца су „привилеговани краљевски пирати“ Џон Ховкинс и Френсис Дрејк. Они су са својим бродовима пљачкали шпанске бродове и лако долазили до најбогатијег плена. Шпанија је примила бор-

бу и 1588 послала је против Енглеца своју „непобедиву армаду“, која се састојала од 100 бродова.

Благодарећи оклевању свога адмирала, и несрећним околностима, бури, невремену, ова дотле најјача флота на свету страдала је потпуно. Пропаст армаде изазвала је у Енглеској велики пораст самопоуздања. Енглеска под владом Јелисавете отпочела је безобзирну борбу о превласт над морима. После нестанка Португалије и Шпаније као поморских сила, остала је једино Холандија. Њу је је требало уклонити са мора.

То Енглеска постиже више дипломатијом него силом. Ту се први пут показао енглески начин ратовања. Енглеска је обезбедила копног савезника, Француску Луја XIV. Континентални савезник туче противника на копно, а Енглеска жање успехе на мору, без добијених битака. А, ако се противник живаво брани, онда Енглеци помоћу новца организују побуне како би разјединили народно вођство. После уклањања Холандије, требало је уништити француску флоту, која се у међувремену изградиле. Енглеска отворено иступа против Француске и узима једну за другом француску колонију у Америци и Азији.

У ратовима против Француске Енглеска је изашла као победник. Она се највише користила падом Наполеона. Енглеци су из битака на Атлантику видели већу корист него све копнене земље из борби на континенту. Победа на Атлантику пружила је Енглецима могућност владавине читавим континентима.

Одбрана овог неизмерног богатства уништавањем сваког могућег конкурента у трговини и поморству постала је „вјерују“ енглеске политике од Кромвелла наовамо.

Увидевши снажење немачке

моћи и пораст немачке морнарице, Енглеска је свим силама радиле да Немачку уклони са мора. Ова борба достигла је кулминацију у Светскоме рату. Тада су се појавиле немачке подморнице које су стварале хаос у редовима енглеске флоте. На свим кутовима Атлантика појављивали су се ове подморнице, против којих је флота била немоћна, стално слабећи енглеску превласт на мору. Што подморнице нису у прешломе рату допринеле Немачкој дефинитивну победу, узрок је тај да су оне касно бачене против непријатеља. То је спасило Енглеску. Та победа била је једна од најтежих које је Енглеска у својој борби за владавину морима постигла.

У последњем, прошлomu рату необично су порасле аспирације Американаца за владавину над морима. Током историје они су се показали као достојни наследници Енглеца. За исто време које је било Америци потребно да постане поморска сила и наследник британског царства, порастао је на Далеком истоку следећи такмац у борби за превласт над морем, Јапан, који је још до пре 100 година био одвојен од света, и који данас чврстим корацима иде ка успону светске силе.

У данашњој крајње оштрој борби која се води на свима морима и океанима, европски народи су поучени искуством досадашњих борби за владавину морима, односно за „слободу мора“, што у енглеском речнику значи слободу пловидбе свим морима само за енглеске бродове. Подморнице, које у неморној и непосредној борби постижу ванредне успехе, успеће да слобода мора припадне свима народима. Оне ће знатно допринети победи европске заједнице народа. Та победа претстављаће крај бробе за Атлантик, и почетак једног новог и правичнијег доба.

О САВРЕМЕНОЈ РАТНОЈ ВЕШТИНИ

Вегициус: *Приручник за кафанске стратегије. Издање Просветне заједнице а. д. Стр. 171.*

Да би човек схватио суштину и проблематику ратне вештине, да би схватио рат у његовој правој боји потребно је да располаже приличним знањем готово свих позитивних наука. Рекло би се да је данашња наука стављена у службу рата. Али једно озбиљно знање математике, географије, статистике, физике, хемије и других наука није приступачно просечном посматрачу данашњих битака, које компликованост својих елемената и замашним обимом операција премашује све што је до сада виђено у историји човечанства.

Историја света јесте у ствари историја ратова. Рат је уопште један од најљудскијих феномена. Почев од праочека који је наоружан каменом секиром ишао у лов и бранио од суседа стечено добро, па до данашњег војника наоружаног најмодернијим и најсавршенијим оружјем, човечанство је ратовало, борило се, крварило. Па ипак човечанство је напредовало, и напредоваће.

Од памтивека се ратовало. Од Ксенофона до Вегициуса имали смо много писаца о рату. И поред свега тога, и данас још о рату се, бар у најширим масама, мало зна. Али та оскудица у знању не смета многим звањима и незвањима да о рату и ратним операцијама шире најнемогућније претпоставке и тврдње. О рату се тако много говори, али највише неосновано и без стварних чињеница и нимало стручног образовања.

За похвалу је замисао Вегициуса да просечном грађанину, ревностно читаоцу новинских

чланака и слушаоцу радио емисија да основне појмове ратне вештине.

Вегициус се својим досадашњим радом испољио као несумњиви зналац који је ушао у све тајне вештине бога Марса. Овај ерудита, изванредни стилиста који задивљује богатством своје интуиције, стратег интерпретатор са дивним обртима и духовитошћу излагања знатно је допринео познавању и популаризацији ратне науке.

Поделивши своју књигу у пет делова од којих сваки за себе претставља засебну грану ратне науке, Вегициус је пружио лако и занимљиво сув комплекс основних начела и идеја рата. Ова књига претставља у ствари увод у науку ратовања. Поткрепљена безбројним цитатима најпознатијих и најславнијих аутора и војсковођа, Вегициусов приручник јесте не само актуелна и необично потребна књига свакоме појединцу кога интересује како данашњи, тако и рат уопште, већ и врло занимљиву лектуру, јер је аутор не само одличан научник чија је индуктивна метода у изучавању ратних феномена тако приступачна, већ и занимљиви козер који обилује духовитошћу свога причања.

Вероватно је да ће Вегициуса цитирати исто као што и он цитира старе и савремене ауторе. Вегициус је данас значајан учитељ ратне вештине и сваки његов чланак, сваки његов састав значајан добит за ратну науку. Префињеним смислом за популаризацију вештине ратовања Вегициус не само у нас, већ и у страноме свету ужива међу стручњацима леп углед.

Вегициусов приручник заслужује да се свима читаоцима нашега листа најискреније препоручи.

ИНТЕРЕСАНТНО

ВРЛО АКТУЕЛНО

ЗАХТЕВАЈТЕ ОД ВАШЕГ КЊИЖАРА ОВИХ ДАНА ИЗАШЛЕ АКТУЕЛНЕ КЊИГЕ:

Број	Аутор	Назив књиге	Дин.
1	А. Е. Јохан	Земља без срца . . .	80.—
2	Пол Мусе	Оптужујем . . .	100.—
3	Свен Хедин	Америка у борби континента . . .	70.—
4	Колин Рос	Западна хемисфера . . .	100.—
5	Линклејтер Ерик	Жуан у Америци . . .	100.—
6	Г. Вирзинг	Тражи се непријатељ . . .	50.—
7	Тако је дошло до рата . . .	12.—
8	Секрет Сервис . . .	20.—
9	На живот и смрт . . .	12.—
10	Владавина стараца . . .	5.—
11	Џемс Берглинд	Иза кулиса Беле куће . . .	40.—
12	Ерлинг Бахе	На падинама Атласа . . .	60.—
13	Јлада у Бекству . . .	12.—
14	Конрад Барч	Видео сам Москву . . .	30.—
15	Јохан Лерс	Јази из Стаљина . . .	6.—
16	Албион полази у рат . . .	30.—
17	Мартин Пазе	Стаљин у светлу штампе и карикатуре . . .	50.—
18	Џон Емери	Енглеска и Европа . . .	20.—
19	Ф. Хартнагел	Амазонке са Бродвеја . . .	70.—
20	Вегициус	Приручник за кафанске стратегије . . .	50.—
21	Трагикомедија Жоржа Мандела . . .	6.—
22	Георг. Павловић	Под шестокраком звездом . . .	40.—
23	Севастопољ . . .	36.—
24	А. Ф. Борнес	Атлантик . . .	15.—
25	Винстон Черчил	Мој савезник . . .	30.—
26	Т. Х. С.	Европа против Европе . . .	6.—
27	Весели алманах . . .	20.—
28	Вилхелм Шајдер	Ко је убица! . . .	40.—
29	Лудвиг Штрац	Завера на Босфору . . .	40.—
30	Х. Г. фон Цобелтиц	Њена победа . . .	50.—
31	Р. Кравченко	Аљина љубав . . .	25.—
32	Курт Криспиен	Пуцањ на балу . . .	30.—
33	Глас большевизма . . .	4.—
34	А. В. Кригер	На трагу тигра сабљаша . . .	15.—
35	Ханс Михаел	Ловци глава . . .	15.—
36	Побуна на Фламингу . . .	12.—
37	Курт Ридл	Сусрет са Маорима . . .	12.—
38	Др. В. Хофман	Животни простор или империјализам . . .	12.—
39	Преображај европске привреде . . .	15.—
40	Ханс Дитмер	Улога немачких сеоских задруга у пољопривреди . . .	8.—
41	Шта је националсоцијалистичко угледно предузеће . . .	10.—
42	Х. Х. Болер	Старање о немачком занатству . . .	10.—
43	Лидија Рајмер	Породица у Новој Немачкој . . .	10.—
44	Херман Фриш	Стање немачке исхране . . .	10.—
45	Др. Х. Бенге	Немачка сељачка политика . . .	10.—
46	Како путује немачки радник . . .	10.—
47	Полскај немачког радника . . .	10.—
48	Валтер Херберт	Револуција европског сељака . . .	12.—
49	Е. Моравец	Рат на Истоку . . .	4.—
50	Био сам запобљеник у Офлаг XIIIБ . . .	5.—
51	Алманах српске омладине . . .	20.—
52	Наши у заробљеништву . . .	10.—
53	Исток у Новој Европи . . .	8.—
54	Лепота рада у Немачкој . . .	15.—
55	Ханс Стен	Јунаци под заставом сунца . . .	50.—

Ако Ваша књижара жељену књигу нема, можете исту набавити непосредно од издавача:

„ПРОСВЕТНА ЗАЈЕДНИЦА“

Београд, Косовска 39/III — Тел. 24-822.

ВРЛО АКТУЕЛНО ИНТЕРЕСАНТНО

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

МАЛИ ОГЛАСИ

СВАКА РЕЧ ДИН. 4.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

ИЗГУБЉЕНО СВЕДОЧАНСТВО
VII разреда II гимназије у Крагујевцу, оглашујем за неважеће. Живадин Пантић, ученик.
783 3—3

СТУДЕНТКИЊА МЕДИЦИНЕ
поверљива, поуздана и воле поштована, тражи неко место у Србији или изван ње, које не мора одговарати медицинској и позиву. Писати на „Дом здравља“, Неготин—Крајина.
821 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ и полицијску пријаву издате од Претстојништва градске полиције Крагујевца, изгубио сам. Оглашујем за неважеће. Љубомир Кузмановић.
818 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 1007 и дуванску књижицу бр. 427 обадве добивене из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу. Изгубио сам. Овим их оглашујем за неважеће. Јован Радуловић, трг. помоћник.
777 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 224 издату из среза Гужанског округа Крагујевачког изгубио сам. Овим је оглашујем за неважеће. Радојко Арсенијевић, општина Становљанска.
778 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважеће. Даница Петковић.
779 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважеће. Сибинка Илић.
780 3—3

ИЗБЕГЛИЧКУ ЛЕГИТИМАЦИЈУ издату од претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважеће. Јованка Ковачевић.
781 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважеће. Јелена Димитријевић.
832 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважеће. Љубомир Вуловић.
784 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважеће. Десанка Симоновић.
785 3—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашујем је за неважеће. Љубомир Јаковљевић.
786 3—3

МОЈА КЋИ ДРАГА стара 15 година, 14 јуна чувала је овце у пољу, њу је младић из истог села Живота Томић стар 20 година одвео и није их имало 7 дана, седми дан су дошли и њих је Животин деда примио и живели су 4 месеца у браку невенчани. 11-ог октобра Живота је њу најурио и она је дошла код мене, а ја шта сам знао друго, морао сам је примити и у општини су саслушани Живота и Драга. Живота је изјавио да неће са њом да се венча. Потом је она 24 октобра отишла од моје куће незнано куд. Тражио сам је и до данас нисам могао да је пронађем. Од данас не одговарам ништа за њу и не примам је. Милосав Живић — Ресник Крагујевачки.
796 1—3

МОЈА ЖЕНА Душанка Миленковић, рођена Илић напустила ме је 19 година позивао сам је више пута да се зроти и сада чиним последњи пут да се у року од 5 дана врати у противном не признајем је за жену. као и све начињене дугове на моје име. Драгомир Миленковић из Милатовца.
813 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 355 добивену из среза Крагујевачког изгубио сам, овим је оглашујем за неважеће. Милован Љ. Аврамовић, село Доња Сабанта.
814 2—3

ПОТВРДУ и пријаву добивену из Врњачке бање од Комесаријата, оглашујем за неважеће, пошто ми је украђена. Марица Јовановић, вила „Завичај“.
815 2—3

ДУВАНСКУ КЊИЖИЦУ бр. 4312 издату од Претстојништва полиције Крагујевца, изгубио сам. Оглашујем за неважеће. Милић Миличић.
816 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашујем је за неважеће. Никола Неговановић.
817 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважеће. Даница Максић.
819 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 67 издату од општине пожаревачке изгубила сам. Оглашујем је за неважеће. Вера Бошковић, Нишка Бања.

ИЗГУБЉЕНИ НОВЧАНИК са личном картом од Претстојништва у Крагујевцу, саобраћајном књижицом, протоколацијом радње и осталим документима оглашујем неважећим. Јевтић Вељко — Крагујевца.
820 2—3

Фабрика гараја »СКИВ«

Врзова бр. 42, тел. 42-941

Треба штрикерке и штоперке. Обезбеђена храна и добра плата. 845 1—1

Фрижидере и хладеће

уређаје поправља, пуни, пројектује

Ф. НАДЛЕЦ - Београд

Скадарска бр. 26. Тел. 22-459.

846 1—1

**Државна
Хипотекарна Банка
у Београду**

изложиће јавној продаји са почетном ценом следећа имања у

НОВОМ ПАЗАРУ**НА ДАН 30 НОВЕМБРА 1943**

Бр.	Имање	Дин.
1)	Кућа, Кадријина 37	150.000.—
2)	Кућа, Жичка 31	300.000.—
3)	Кућа, Жичка 23	120.000.—
4)	Кућа, Жичка 28	120.000.—
5)	Кућа, Жичка 15	120.000.—
6)	Кућа, Немањина 7	50.000.—
7)	Кућа, Немањина 4а	250.000.—
8)	Кућа, Војводе Путника 23	120.000.—
9)	Кућа, Војводе Путника 11	180.000.—
10)	Кућа, Војводе Путника 7	200.000.—

НА ДАН 1 ДЕЦЕМБРА 1943

Бр.	Имање	Дин.
1)	Кућа, Немањина 11	100.000.—
2)	Немањина 4, кућа	120.000.—
3)	Плац, Херцеговачка	20.000.—
4)	Њива, Општина Постоње	220.000.—
5)	Дућан, Бен. Живковића 1	12.000.—
6)	Дућан, Краља Александра 96	15.000.—
7)	Кућа, Тиршова 15	120.000.—
8)	Два Дућана, Везира Соколовића 22/24	30.000.—
9)	Дућан, Везира Соколовића 20	15.000.—
10)	Кућа, Везира Соколовића 14	150.000.—
11)	Кућа, Везира Соколовића 12	250.000.—
12)	Плац, Цара Лазара 8	120.000.—
13)	Дућан, Општина Дуга Пољана	160.000.—
14)	Воћњак, Черкез Махала	200.000.—

Продаја ће се одржати у просторијама Пореске управе у Новом Пазару од 10 до 12 часова, где се могу добити сва даља обавештења.
853 1—1

**ДРЖАВНА
ХИПОТЕКАРНА БАНКА
у Београду**

изложиће јавној продаји са почетном ценом следећа имања у

НОВОМ ПАЗАРУ**НА ДАН 28 НОВЕМБРА 1943**

Бр.	Имање	Дин.
1)	Кућа, Тиршова 1	120.000.—
2)	Кућа, Тиршова 2	250.000.—
3)	Две куће, Тиршова 6	350.000.—
4)	Кућа, Тиршова 7	200.000.—
5)	Кућа, Тиршова 20	120.000.—
6)	Кућа, Свој бор 22	50.000.—
7)	Кућа, Свој бор 23	50.000.—
8)	Две куће, Градска 2	100.000.—
9)	Кућа, Градска 4	70.000.—
10)	Кућа, Светосавска 10	250.000.—

НА ДАН 29 НОВЕМБРА 1943

Бр.	Имање	Дин.
1)	Кућа, Светосавска 12	120.000.—
2)	Кућа, Светосавска 14	100.000.—
3)	Кућа, Светосавска 16	120.000.—
4)	Кућа, Граховска 5	30.000.—
5)	Кућа, Граховска 3	25.000.—
6)	Кућа, Граховска 4	380.000.—
7)	Кућа, Граховска 7	150.000.—
8)	Кућа, Цара Душана 20	250.000.—
9)	Плац, Путникова	75.000.—
10)	Две куће, Путникова 5	100.000.—

Продаја ће се обавити у просторијама Пореске управе у Новом Пазару од 10 до 12 часова, где се могу добити сва даља обавештења.
854 1—1

**Државна
хипотекарна банка
у Београду**

изложиће јавној продаји следећа имања у Новом Пазару:

22 НОВЕМБРА 1943

Бр.	Имање	Дин.
1)	Дућан, Краља Петра 8	60.000.—
2)	Дућан, Краља Петра 10	60.000.—
3)	Дућан, Краља Петра 20	40.000.—
4)	Дућан, Краља Петра 22	60.000.—
5)	Дућан, Краља Петра 23	45.000.—
6)	Дућан, Краља Петра 24	65.000.—
7)	Дућан, Краља Петра 25	150.000.—
8)	Дућан, Краља Петра 27	300.000.—
9)	Дућан, Краља Петра 28	100.000.—
10)	Дућан, Краља Петра 43	65.000.—

23 НОВЕМБРА 1943

Бр.	Имање	Дин.
1)	Дућан, Краља Петра 45	40.000.—
2)	Дућан, Краља Петра 53	40.000.—
3)	Дућан, Краља Петра 55	40.000.—
4)	Дућан, Краља Петра 59	40.000.—
5)	Дућан, Краља Петра 60	50.000.—
6)	Кућа, Краља Петра 63	120.000.—
7)	Дућан, Краља Петра 65	80.000.—
8)	Кућа, Краља Петра 67	600.000.—
9)	Дућан, Краља Петра 74	100.000.—
10)	Кућа, Краља Петра 87	1.950.000.—

Продаја ће се обавити у просторијама Пореске управе у Новом Пазару од 10 до 12 час., где се могу добити сва даља обавештења.
855 1—1

МАЛИ ОГЛАСИ

ДИН. 5.—
ДРЖАВНА ТАКСА
СВАКА РЕЧ ДИН. 4.—

КУЉНУ ЛИСТУ издату из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Станимирка Павловић. 835 1—3

КУЉНУ ЛИСТУ издату из претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Станица Бркић. 835 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Љубица Боришић. 837 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Десница Аранђеловић. 838 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. чубемир Оризовић, ученик. 839 1—3

ДУВАНСКУ КЊИЖИЦУ бр. 4918 издату од Претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубио сам, оглашујем је за неважећу. Радић Бранислав. 840 1—3

ИЗГУБЉЕНУ ЛИЧНУ КАРТУ за 1943 годину, издату од претстојништва полиције Ужице. Оглашавам неважећом. Јовановић Милица, домаћица — Ужице. 841 1—1

ЛОЖАЧ за парно грејање и купатила, тражи одговарајуће на смештење у Београду, јавити Илији Посићу — Ужице, Херцеговачка бр. 5. 841 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ добивену од претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем за неважећу. Анка Милосављевић. 823 2—3

КУЉНУ ЛИСТУ добивену од претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем за неважећу. Надежда Николић. 824 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ и пријаву добивену од претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Овим их оглашујем за неважеће. Славко Димитријевић. 825 2—3

ДУВАНСКУ КЊИЖИЦУ бр. 4613 издату од претстојништва полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Никола Бркић. 826 2—3

ИЗГУБЉЕНУ ЛИЧНУ КАРТУ за 1943 годину, издату од претстојништва полиције Ужице. Оглашавам неважећом. Петковић Миодраг — Ужице. 841 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ за 1943 годину, издату од претстојништва градске полиције изгубила сам. Оглашавам неважећом. Вукотић Милица, домаћица — Ужице. 841 1—1

ВЕЛЕТРГОВИНА ВИНОМ И РАКИЈОМ
Јездимира С. Шарића
производња линера, коњака и рума

БЕОГРАД
Нр. Марије 89 Тел. 22-912

849 1—1

ПОРУЏБИНЕ

ЗА УЏБЕНИКЕ ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ, ОДОБрене ОД
МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ:

БУКВАР са читанком за I р. осн. школа
од Свет. Д. Милановића — — — — Дин. 40.—
ЧИТАНКА за II раз. осн. ш. од Јов. Ц. Милошевића „ 30.—
ЧИТАНКА за III р. осн. шк. од Свет. Д. Миловановића „ 38.—
ЧИТАНКА за IV р. осн. ш. од Свет. Д. Миловановића „ 40.—
ПРИРОДА И ЧОВЕКОВ РАД за III раз. осн. школа
од Душана Андријашевића — — — — „ 30.—
ПРИРОДА И ЧОВЕКОВ РАД за IV раз. осн. школа
од Душана Андријашевића — — — — „ 30.—
РАЧУНИЦА И ГЕОМЕТРИЈА за III и IV раз. осн. школа
од Ст. Првановића — — — — „ 26.—

Прима „СРПСКА КЊИЖАРА“

БЕОГРАД

Чек. рач. П. Ш. 61.240 Краља Александра 18.
Н. 3.

Г. г. Учитељи који желе да добију књиге на време, нека се изволе лично нама обратити, или новац за наручене књиге изволе поштом унапред послати. 851 1-1

Државна
Хипотекарна банка

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом ова имања:

26 НОВЕМБРА 1943 ГОД.

1) Плац Цветкова 30	Дин. 500.000.—
2) Плац Прешернова 11а	Дин. 500.000.—
3) Плац са зградом Прешернова 11	Дин. 800.000.—
4) Плац Триглавска 48	Дин. 500.000.—
5) Плац Триглавска 46	Дин. 490.000.—
6) Плац са зградом Љубе Давидовића 40	Дин. 320.000.—

29 НОВЕМБРА 1943 ГОД.

1) Плац Спасе Гарде 4	Дин. 400.000.—
2) Плац Колубарска 17	Дин. 150.000.—
3) Плац Колубарска 19	Дин. 160.000.—
4) Плац Краља Петра 29	Дин. 2.600.000.—
5) Плац Цветкова 42	Дин. 450.000.—

1 ДЕЦЕМБРА 1943 ГОД.

1) Плац Миријевски Булевар	Дин. 400.000.—
2) Плац са зградом Краља Бодина 1а	Дин. 700.000.—
3) Плац угао Трнавске и Ловренске	Дин. 400.000.—
4) Плац Миријевски пут	Дин. 360.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради Скадарска 33/II од 10—12 час., где се могу добити сва даља обавештења. 852 1-1

„ХЕРМЕЛИН“**КРЗНА**

Томислав Гогић

Београд — Ннез Михајлова 19 847 1-1

Златан накит стари и нови купујем

Дијаманте крупније, брилијанте све величине, златне зубе, бурме, прстење, минђуше, брошеве, брезлетне, ланце, сатове златне, сребрне и металне; само исправне и од бољих познатих марака; старо злато оштећено, излизано, поломљено и горело, стари сребрни новац, есцајге и остале исправне предмете од сребра. Кристал и порцеланске боље сервисе купује и највише плаћа позната и дугогодишња фирма »ВРАЧАР«. Све горе поменуте предмете процењујем стручно и бесплатно.

„ВРАЧАР“ Власник МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ
Београд — Палилулска ул. 6 — Продужење Душанове код Бајлонове пиваре — Тел. 28-706. 793 1—1

Индустрија мотора

А. Д.

РАКОВИЦА КОД БЕОГРАДА

запослиће већи број машинских радника-ца:

СТРУГАРА, ФРЕЗЕРА, БУШАЧА, БРУСАЧА
АЛАТНИЧАРА

Могу се пријавити и радници-це из других струка, који би били обучени за рад на горњим машинама. Плата добра, исхрана осигурана у фабричкој кујни. Радници су ослобођени сваког другог обавезног рада. Пријаве прима свакодневно Лично одељење од 8—12 часова. 842 1—1

Државна
Хипотекарна банка

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом ова имања:

22 НОВЕМБРА 1943 ГОД.

1) Плац са зградом Дринчићева 24	Дин. 2.000.000.—
2) Плац са зградама Краља Милана 58	Дин. 5.000.000.—
3) Плац са зградом Србобранска 12	Дин. 800.000.—
4) Плац са зградама Преспанска 4	Дин. 400.000.—
5) Плац са зградом Цвијићева 119	Дин. 600.000.—

24 НОВЕМБРА 1943 ГОД.

1) Плац са зградом Грачаничка 11	Дин. 2.000.000.—
2) Плац са зградама Краља Милан 58	Дин. 5.000.000.—
3) Плац са зградама Штросмајерова 5	Дин. 9.000.000.—
4) Плац са зградом Фрушкогорска 15	Дин. 2.000.000.—
5) Плац са зградама Младонагоричанска 10	Дин. 1.100.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради Скадарска 33-II, од 10—12 час. где се могу добити сва даља обавештења. 836 1—1

Српска фабрика стакла

А. Д.

Београд — Кн. Михаилова ул. бр. 42

Тел. 29-213, 25-800. Чек. рач. 50.568.

Фабрика у Параћину (Србија) са сопственом електричном централом и рудником угља у Деспотовцу. Производи шупље стакло, флаше, балоне, медицинске флаше, шлифоване и пресоване беле и у боји сифонске флаше. 844 1—1

„ЗВЕЗДА“

Фабрика ултрамарина

и боја А. Д.

Београд